

UiT Norges arktiske universitet

Institutt for barnevern og sosialt arbeid

Hjelpetiltak i barnevernet: Vurdering og individuell tilpasning

Kjersti Brekka

Masteroppgave i barnevern, BVE- 3940, mai 2024.

Forord

Mitt masterprosjekt vil handle om noe av det jeg er mest opptatt av innen barnevernfeltet. Hjelpetiltak, forebygging, aktivitet og hverdagslivsperspektivet er for meg blitt veldig viktig. I arbeidet med masteren har jeg funnet ut at jeg ønsker å undersøke hjelpetiltak som forebyggende tiltak for barn og unge med ulike utfordringer da dette er en stor del av barnevernets oppgaver og sees på som mildere inngrep i barns liv. Jeg er svært opptatt av at hjelpen barn og unge får er tilpasset dere behov og forutsetninger slik at tiltakene skal lykkes.

I en spennende og krevende periode med å skrive denne masteroppgaven har jeg lært mye jeg vil ta med meg videre i arbeidslivet og livet generelt. Arbeidet har fått meg interessert i forskning på en ny måte og hvordan barnevernssystemet fungerer. Masterprosjektet mitt har endret synet jeg hadde på forskningsfeltet og jeg har i dag mye mer respekt for feltet og verdien av forskningen som til enhver tid bidrar til å løfte kunnskapen og kompetansen i samfunnet slik at vi kan bli bedre.

Jeg vil takke alle informantene som stilte til intervju for å dele av sine erfaringer og kunnskap. Jeg vil også rette en stor takk til Anne - Berit Lorentzen – Dybdal for god personlig- og faglig støtte gjennom denne perioden.

Til slutt vil jeg takke samboer og familie for støtte og motiverende ord gjennom denne masteren.

Alta, mai 2024

Kjersti Brekka

Sammendrag

Denne oppgaven er en kvalitativ undersøkelse om hvordan saksbehandlere i barneverntjenesten erfarer prosessen med utvikling av individuelt tilpassede hjelpetiltak til barn. Oppgaven vil vise til tidligere forskning på feltet samt empirisk data fra denne undersøkelsen. Undersøkelsen har en fenomenologisk hermeneutisk vitenskapelig posisjonering og består av intervjuer som er analysert med en temaanalyse for å belyse oppgavens empiriske data. Det er i alt fem informanter som deltok i undersøkelsen der alle var barnevernansatte med saksbehandler ansvar som jobbet med hjelpetiltak.

Hovedfunnene i denne oppgaven viser at det fortsatt krever noe forbedring innenfor utvikling av hjelpetiltak. Barnevernreformen som hadde til hensikt å bidra til forbedring i barnevernets tjenesteutøvelse har fortsatt noen av de samme utfordringene som ble påpekt før den nye barnevernloven trådte i kraft. Saksbehandlerne erfarer at det er utfordrende å få til et tilfredsstillende tverrfaglig samarbeid og mangel på en helhetlig tilnærming til familien er en av utfordringene som setter stopper for individuelle tilpasning av hjelpetiltak i barnevernet. Videre ser vi at barn i mindre grad får medvirke i foreldrestyrte tiltak og at relasjon og tillit er avgjørende for å fange behovene til barnet og familien.

Nøkkelord: Barnevern, Hjelpetiltak, Medvirkning, Tverrfaglig samarbeid, Lipsky's teori om bakkebyråkratene, Relasjonskompetanse og Hverdagslivsperspektiv.

Innholdsfortegnelse

1	Introduksjon	4
1.1	Problemstilling	5
1.2	Forskningsspørsmål.....	6
1.3	Avgrensning og begrepsforklaring.....	6
2	Kunnskapsstatus	8
2.1	Barnevernets lovfesting.....	8
2.2	Barnevernets mandat	8
2.2.1	Barnets beste	9
2.2.2	Medvirkning	9
2.3	Barnevernets utvikling	10
2.3.1	Barnevernsreformen	10
2.3.2	Samhandling.....	11
2.3.3	Nyere forskning.....	12
2.3.4	Pågående forskning om vurdering av hjelpetiltak.....	13
2.4	Barnevernets organisering.....	14
2.4.1	Ansvarsfordeling	14
2.4.2	Barneverntjenestens organisering	15
2.5	Barneverts mange oppgaver	15
2.5.1	Individuell tilpasning.....	16
2.5.2	Statistikk om hjelpetiltak i barnevernet.....	16
3	Teori	18
3.1	Tverrfaglig samarbeid	18
3.2	Medvirkning i en sosiokulturell tilnærming.....	21
3.2.1	Vygotsky– Sosiokulturell læringsteori.....	21
3.2.2	Antonovsky - Salutogenese.....	22
3.3	Lipsky’s teori om bakkebyråkratene	23

3.4	Relasjonskompetanse	24
3.5	Hverdagslivsperspektivet	25
4	Metodologi	27
4.1	Vitenskapelig posisjonering	27
4.2	Kvalitativ metode	28
4.2.1	Intervju	29
4.2.2	Intervjuguide	30
4.2.3	Rekruttering av informanter	31
4.2.4	Gjennomføring av intervju	32
4.2.5	Transkripsjon.....	33
5	Analyse.....	34
5.1	Tematisk analyse	34
6	Datakvalitet	36
6.1	Forskningsetikk	36
6.2	Reliabilitet	37
6.3	Validitet.....	38
7	Presentasjon av hovedfunn.....	40
7.1	Tiltaksutforming.....	40
7.1.1	Organiseringen av tjenesteutforming	40
7.1.2	Relasjon og tillit	42
7.1.3	Helhet og hverdagsliv.....	44
7.2	Barnets medvirkning	46
7.2.1	Foreldrestyrt tiltak	46
7.2.2	Rutiner for medvirkning.....	47
7.3	Tverrfaglig samarbeid	49
7.3.1	Tverrfaglig samarbeid satt i system	49
7.3.2	Utfordrende forhold som hindrer samarbeid.....	51

8	Diskusjon.....	54
8.1	Hva er avgjørende i tiltaksprosessen for utvikling av individuelle hjelpetiltak?	54
8.1.1	Organisering av tjenesten	54
8.1.2	Relasjon og tillit	55
8.1.3	Helhet og hverdagsliv.....	57
8.2	Hvordan er muligheten for barnet til å medvirke med tanke på individuell tilpasning av hjelpetiltak?	59
8.2.1	Foreldrestyrte tiltak	59
8.2.2	Rutiner for medvirkning.....	60
8.3	Hvordan kan ett tverrfaglig samarbeid bidra i utformingen av individuelle hjelpetiltak til barn?.....	61
8.3.1	Tverrfaglig samarbeid satt i system	62
8.3.2	Utfordrende forhold som hindrer samarbeid.....	63
9	Oppsummering	65
	Referanseliste	67
	Vedlegg 1 – SIKT godkjenning	73
	Vedlegg 2 – Informasjon og samtykkeskjema	74
	Vedlegg 3 – Intervjuguide.....	77

Figur 1 - Elisabeth Willumsen, Samarbeidsprosessen i det tverrprofesjonelle samarbeidet 2022.....	19
---	----

1 Introduksjon

I Norge er det egen lov for barnevern og blant barnevernets mange oppgaver har jeg valgt å sette søkelys på hjelpetiltak som er en stor del av barnevernets arbeid, men som ikke får like mye oppmerksomhet utad i mediene. I Norge mottok 47 035 barn barnevernstiltak i 2022 ifølge Statistisk sentralbyrå. Av disse var det 38 785 barn som mottok hjelpetiltak i løpet av året 2022 (Statistisk sentralbyrå [SSB], 2023). Hjelpetiltak er en stor del av det barnevernfaglige arbeidet og det regnes som mindre inngripende i barnets liv og blir derfor benyttet hyppig for å raskt bedre situasjonen til barnet. Tiltakene som settes inn har til hensikt å forbedre barnets situasjon og burde derfor tilpasses det enkelte barnet og dens familie- og livssituasjon.

I dag har barneverntjenesten muligheten til å iverksette frivillig hjelpetiltak jamfør (jf.) §3-1 i barnevernloven (2021) heretter forkortet med bvl og pålagt hjelpetiltak jf. §3-4 i bvl. I noen tilfeller vil det være nødvendig å pålegge hjelpetiltak i familien for å sikre barnet tilfredsstillende omsorg eller beskyttelse og når vilkårene er oppfylt etter §3-1 kan barnevernet pålegge familien for eksempel opphold i barnehage, tilsyn eller omsorgsendrende hjelpetiltak i hjemmet (Barnevernloven, 2021). Pålagte hjelpetiltak ble i 2016 sterkt utvidet og hadde som formål å unngå mer inngripende tiltak som omsorgsovertakelse (Paulsen et al, 2021, s. 5).

Det er nå to år siden barnevernloven ble endret med bakgrunn i opplysninger fra barnevernreformen der det ble pekt på noen utfordringer med loven og systemet. Målsetningen for endringen var at kommunene skulle få mer ansvar og barn og familier skal få hjelp på et tidligere tidspunkt (Prop. 73 L, 2016-2017). Derfor er det interessant å undersøke hvordan barneverntjenesten jobber med tiltaksprosessen til hjelpetiltak jamfør målene i barnevernreformen og de overordnede nasjonale kvalitetsmålene.

Christiansen et al. (2015) viser til betydningen av at utforming av hjelpetiltak må ha en helhetlig tilnærming fordi det kan bidra til at familien og barnet får ett godt tilpasset opplegg ut ifra deres forutsetninger og behov som igjen kan bidra til bedre resultater av tiltaket som settes inn. Det frem kommer i rapporten som er lagt frem av Paulsen et al. (2021, s.50) at hjelpetiltakene som barneverntjenesten har iverksatt har hatt lite fokus på den helhetlige

familiesituasjonen og at det derfor har vært mange hjelpetiltak som har dekker små behov i familien og at åpenbare utfordringer ikke har blitt tatt tak i.

Farstad et al (2023) viser til ett større forskningsprosjekt om hjelpetiltak i barnevernet der de blant annet har sett på virkningen av foreldreveiledning som tiltak. Forskningen viser blant annet at COS-P kurs som er en type foreldreveiledning kan ha en nyttefunksjon for foreldre med tiltak i barnevernet, men det er lite forsket på og kan ikke si noe om barnets omsorgssituasjon i etterkant av ett slikt tiltak. Videre fremkommer det at foreldrene opplever at de får nye verktøy de kan benytte i møte og forståelsen av sine barn, men at disse kursene opplevdes for noen kontrollerende og belastende. Kursene dekker ikke behovene til familiene med sammensatte utfordringer som en helhet og det er flere tiltak som må til for å hjelpe familiene i tillegg til at det over tid vil kunne kreve videre oppfølging for å vedlikeholde endringene (Farstad et al. 2023, s.75-83).

Christiansen et al. (2015, s.9-10) hevder i sin rapport at undersøkelsen hadde større fokus på hjelpetiltak for voksne og at det er ønskelig å jobbe mer målrettet med hjelpetiltak for barn i fremtiden. Fauske et al. (2017, s.46) fremmer også bekymring rundt om barnet får den hjelpen som er nødvendig med bakgrunn i lite forskning på virkningen av hjelpetiltakene. Med dette bakteppet stiller jeg meg undrende til om barna som får hjelpetiltak faktisk får den hjelpen de har behov for, og det er dette kunnskapsgapet denne undersøkelsen tar fatt i.

1.1 Problemstilling

Hensikten med oppgaven er å undersøke hvordan prosessen med vurdering og utforming av individuelt tilpassede hjelpetiltak til barn faktisk er. Målet er å utlede kunnskap om beslutningsgrunnlaget for de vurderingene og valgene som barnevernet gjør, og i hvilken grad dette beslutningsgrunnlaget muliggjør individuelt tilpassede hjelpetiltak.

Med dette som bakgrunn har jeg valgt følgende problemstilling:

Hvordan erfarer saksbehandlere i barneverntjenesten tiltaksprosessen ved utforming av hjelpetiltak tilpasset barnets behov?

1.2 Forskningsspørsmål

Hjelpetiltak er ett stort felt i barnevernet og for å hjelpe meg selv med å kunne svare på problemstillingen i størst mulig grad har jeg valgt å ta utgangspunkt i tre forskningsspørsmål. Jeg har derfor valgt å ta for meg disse tre forskningsspørsmålene:

1. *Hva er avgjørende i tiltaksprosessen for utviklingen av individuelle hjelpetiltak?*
2. *Hvordan er muligheten for barnet til å medvirke med tanke på individuell tilpasning av hjelpetiltak?*
3. *Hvordan kan ett tverrfaglig samarbeid bidra i utformingen av individuelle hjelpetiltak til barn?*

1.3 Avgrensning og begrepsforklaring

For å avgrense min oppgave har jeg valgt å benytte forskningsspørsmål for å definere noen interessante aspekter ved hjelpetiltakets mange dimensjoner slik jeg presenterte ovenfor. Hjelpetiltak kan bli sett fra ulike vinkler og jeg har derfor valgt å holde meg innenfor temaene tiltaksprosessen, medvirkning og tverrfaglig samarbeid. Videre så jeg det relevant å velge fem ulike teoretiske perspektiver for å kunne belyse mine empiriske data. Jeg vil først ta for meg noen relevante begreper som viser seg gjennom denne oppgaven for deretter å vise til tidligere forskning på dette feltet.

Barnevernet er en del av det statlige hjelpeapparatet i Norge som har til hensikt å sikre at barn og unge som har det vanskelig hjemme får det hjelpen de trenger. Senere i oppgaven vil jeg redegjøre for barnevernets mandat og rolle for å videre belyse hvordan barnevernet arbeider med hjelpetiltak. Hjelpetiltak er en samlebetegnelse som barnevernet benytter for å beskrive den hjelpen som familien og barnet har behov for. Hjelpetiltak er definert i barnevernlovens (2021) kapittel 3 og omhandler både frivillige hjelpetiltak og pålagte i ulike former. Slik vi definerte tidligere er hjelpetiltak en mild inngripen i barnet og familiens liv. Hjelpetiltak har til hensikt å bedre barnet og familien sin situasjon og tiltakene barnevernet iverksetter skal være egnet til å møte deres behov jmfør bvl §3-1 (2021). Videre i presentasjon av statistikk om hjelpetiltak i kapittel 2 vil jeg forklare de ulike kategoriene hjelpetiltakene er delt inn i.

Tiltaksforløp er prosessen fra barnevernet mottar bekymringsmeldingen til det er igangsatt hjelpetiltak eller andre tiltak som skal bedre situasjonen til barnet og hvordan saksbehandlere

arbeider med å utforme tiltakene. Barn i denne sammenhengen regnes å være fra de er født til de er 18 år og regnes som myndige. Medvirkning er et sentralt begrep i denne oppgaven og det vil i denne sammenhengen handle om hvordan barnet får delta når saksbehandlere bestemmer hjelpetiltakene og om saksbehandlerne snakker med barnet slik at de føler eierskap til prosessen. Jeg vil senere i oppgaven beskrive det teoretiske perspektivet jeg har tatt utgangspunkt i med tanke på begrepet medvirkning og hvordan medvirkning gjør seg synlig gjennom lovgivningen.

Helhetsperspektivet vil også gå igjen i denne oppgaven og derfor vil jeg kort si noe om hva dette innebærer. Helhetsperspektivet handler om å se en situasjon i en bredere sammenheng eller problemet. Vi må se på flere forhold som påvirker situasjonen og ta de enkelte delene og se dette i sammenhengen. Vi må se på hva som påvirker hva og hvorfor situasjonen er som den er. Videre vil tverrfaglig samarbeid være en mye benyttet begrep i denne oppgaven. *«Tverrfaglig samarbeid betyr at flere yrkesgrupper samarbeider for å ivareta pasienter med sammensatte behov»* (Helsedirektoratet, 2024, 08.mars). I denne sammenhengen vil tverrfaglig samarbeid være andre offentlige tjenesteutøvere som barnevernet samarbeider med slik som ulike helsetjenester, skole, barnehage, pedagogisk-psykologisk tjeneste heretter forkortet til PPT og flere. Jeg vil ta utgangspunkt i det tverrfaglige samarbeide på kommunalt nivå å redegjøre for lovfesting til tverrfaglig samarbeid i kapitel to.

2 Kunnskapsstatus

I introduksjonen til denne oppgaven ble vil kjent med noe av forskningen på feltet. I denne delen vil jeg redegjøre videre for forskning som er gjort og forbedringsområdet knyttet opp mot min problemstilling. Jeg vil først ta for meg barnevernets lovfesting for deretter å redegjøre for barnevernets mandat og hva dette innebærer. Deretter vil jeg ta for meg barnevernets utvikling fra barnevernsreformens ståsted og manglene de fremmer. Videre vil jeg kort presentere nyere og pågående forskning innen feltet knyttet til min problemstilling. Dette tar oss videre inn på barnevernets organisering og en kort presentasjon av barnevernets oppgaver med tyngde i individuelle hjelpetiltak.

2.1 Barnevernets lovfesting

Barneverntjenesten er ett lovpålagt organ som har til hensikt å sikre barns oppvekstvilkår. Jeg vil senere gå inn på deres mandat, men først vil jeg kort redegjøre for hva som ligger til grunn for barnevernet og barnevernloven. I utarbeidelsen av nye lover i Norge er det grunnloven og menneskerettighetene som er de grunnleggende retningslinjene som må følges. FNs barnekonvensjon tar barnets parti og har til hensikt å sikre barnets rettsikkerhet i møte med systemet. Barnekonvensjonen er videre beskrevet i menneskerettsloven vedlegg 8 (1999).

Grunnloven §104 (1814) gir barn rett til respekt for sitt menneskeverd og tar videre for seg medvirkning og barnets beste som grunnleggende hensyn slik vi videre skal se av barnevernloven og barnekonvensjonen. Videre skal staten sørge for å tilrettelegge for barns utvikling fortrinnsvis i egen familie. Av denne bestemmelsen er det lagt føringer vi vil se igjen når vi ser nærmere på bestemmelser i barnevernloven. Nå som vi har redegjort kort for bakgrunnen til barnevernet og lovfestingen vil jeg gå dypere inn i innholdet til barnevernloven og dens uttrykk for hva barneverntjenesten arbeider etter.

2.2 Barnevernets mandat

Formålet med barnevernloven er å sikre at barn som lever under forhold som er skadelig for deres helse og utvikling får den hjelpen de har behov av. I bestemmelsen heter det at hjelpen

skal gis til rett tid og bidra til at barn får gode og trygge oppvekstvilkår. Barna som blir møtt av tjenesteutøvere skal møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse (Barnevernloven, 2021). I dette ligger det er bredt spekter av oppgaver som barnevernet må dekke og ett av dette er tidlig innsats. Barnevernet har ett forebyggende ansvar for å hindre at barn lever under skadelige forhold og det er kommunens ansvar å iverksette tidlige tiltak jamfør §1-10 for å forhindre problemutvikling (Barnevernloven, 2021). Forsvarlighet er en forutsetning for godt barnevernfaglig tjenesten og skal også være førende for de beslutningene som fattes. Hjelpetiltakene som barnevernet vedtar, skal være forsvarlig å tilby og det skal tillegges kunnskap og kompetanse i vurderingene av hjelpetiltakene. Kravet til forsvarlig barnevernfaglig arbeidet er nedfelt i bvl §1-7 (2021). Jeg vil videre trekke frem to grunnleggende elementer ved barnevernets mandat som er sentrale i denne oppgaven. Jeg vil derfor gå nærmere inn på barnets beste og medvirkning i de neste underkapitlene.

2.2.1 Barnets beste

Barnets beste er et sentralt hensyn i alle handlinger som berører barnet og skal til enhver tid være ett grunnleggende hensyn ifølge barnekonvensjonen artikkel 3 (Barnekonvensjonen, 1989). Når saksbehandleren skal fatte vedtak om hjelpetiltak i barnevernet skal det til enhver tid begrunnes med barnets beste og saksbehandleren må i den anledning bruke sine evner til å tenke ut tiltak som skal sikre rett hjelp i forenlighet med prinsippet om barnets beste. Hjelpetiltaket skal kunne gi barnet endring for at det skal kunne leve under tilfredsstillende oppvekstvilkår. I bvl (2021) §1-3 er det formulert slik: «*Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Barnevernets tiltak skal være til barnets beste*». Videre i bestemmelsen heter det at barnets mening skal også bli tatt hensyn til i vurderinger av barnet beste. Jeg vil derfor gå videre til lovbestemmelsen om medvirkning i det neste underkapitlet.

2.2.2 Medvirkning

Slik vi ser av barnets beste bestemmelsen er medvirkning sentralt i den barnevernfaglige vurderingen. Medvirkning er muligheten barnet og familien har til å uttrykke seg om sine meninger og bli lyttet til og hørt i deres ytringer. Medvirkning er lovfestet i barnevernloven (2021) jamfør §1-4 og har til hensikt å sikre at ethvert barn som er i stand til å danne seg egne meninger har rett til å medvirke. Det er ikke nødvendig å innhente samtykke fra foreldrene til dette og barnet skal i forkant ha fått tilpasset informasjon slik at barnet har bakgrunn for si sin mening. Videre i bestemmelsen heter det at barnets synspunkt skal veies mot barnets alder og

modenhet. De viktigste prinsippene for medvirkning er at barnet fritt får gi uttrykk for sine meninger og skal bli hørt og lyttet til. Barnets medvirkning gjør seg gjeldene i barnekonvensjon artikkel 12 (1989) ved at de i likhet med bvl presiserer at barnet skal garanteres mulighet til å fritt gi uttrykk for sin mening. Meningen til barnet skal bli hørt og lyttet til og tatt med i vurderingen og legges behørig vekt i samsvar med alder og modenhet slik vi også så i bvl.

2.3 Barnevernets utvikling

Barnevernloven er lovfestet gjennom ulike lover og konvensjoner slik vi har sett på tidligere. Barnevernloven som ble til i 1992 har til stadig vært under utvikling. Den seneste endringen av barnevernloven trådte i kraft 1. januar, 2023 og har hatt til hensikt å bidra til ett bedre fungerende hjelpeapparat til de barn og unge som lever under skadelige forhold. Vi skal her ta for oss barnevernreformen som førte til endringer i norsk barnevern og hvilke funn og mangler i systemet de trekker frem. Jeg vil også ta for meg samhandlingsreformen, noe tidligere forskning på feltet og pågående forskning om hjelpetiltak.

2.3.1 Barnevernsreformen

I 2016 og 2017 ble det utarbeidet et forslag til endring av barnevernloven. Denne blir kaldt barnevernreformen og den nye barnevernloven som trådte i kraft for to år siden slik jeg nevnte tidligere tok utgangspunkt i reformen. I denne delen vil jeg derfor gå mer i dybden på bakteppet for reformen. I reformen kommer det frem hvilke forbedringsområder som bør tas tak i. Jeg vil først presentere de nasjonale kvalitetsmålene for barnevernet som grunnlagt for utvikling av barnevernet. Målene er:

«1 Barn og familier skal få hjelp som virker

2. Barn og familier skal møte sikre og trygge tjenester

3. Barn og familier skal bli involvert og ha innflytelse

4. Barn og familier skal møte tjenester som er samordnet og preget av kontinuitet

5. Barnevernets ressurser skal utnyttes godt

6. Barnevernet skal sørge for likeverdige tjenester» (Innst. 395 L, 2012-2013).

«Tiltakene som barnevernet iverksetter skal være godt tilpasset barnas behov og ressurser» (Prop. 73 L, 2016-2017, s. 28). I dette legger barnevernreformen at barnevernet skal ha varierende utvalg av tiltak, men selv om tiltakene varierer er det tilgangen på tilgjengelige tiltak som er avgjørende for hvilken hjelp barna får. Dette vil si at barnets behov og situasjonen barnet befinner seg i vil kunne påvirke tiltaket. Av reformen kan vi også se at tilbudet fra barneverntjenesten ikke er god nok tilpasset behovene som dagens barn og familier har. Derfor er det viktig å fortsette å belyse disse utfordringene slik at kompetansen og kunnskapen rundt problematikken kan bidra til endring. Mer individuell tilnærming av hjelpetiltak er for tiden satt i søkelys fra Barne- ungdom- og familiedirektoratet som har startet ett samarbeidsprosjekt for å belyse hjelpetiltak i barnevernet med en individuell tilnærming. I underkapitlet «pågående utvikling av hjelpetiltak» vil jeg gå dypere inn dette prosjektet.

Andre faktorer reformen trekker frem er at barn skal lyttes til, det skal være klare ansvarsområder for å sikre forutsigbare tilbud. Videre skal kommunens nærhet til familiene utnyttes for å forstå behovet ved hjelp med en helhetlig tilnærming til familien. Det viktigste av alt er at barneverntjenesten har kunnskap om hvilke tiltak som fungerer og tilby dette etter behovet (Prop. 73 L, 2016-2017, s. 26-29).

Barnevernsreformen peker på at barnevernet i for liten grad lykkes med å unngå omsorgsovertakelser og at disse familiene ikke får tett nok oppfølging og støtte fra hjelpeapparatet. Videre hevder de at samarbeid og tverrfaglig tilbud er nødvendig for at barna får rett hjelp og at barnevernets kompetanse i større grad må sees i sammenheng med andre tjenester for å utvikle kombinerte tiltak. Reformen trekker frem koordinering, lite samordning, lukket og at det er lite informasjonsflyt som gjør at tjenesten ikke vet om hverandre (Prop. 73 L, 2016-2017, s. 28). Da barneverntjenesten har utfordringer med samarbeid på tvers av tjenestene og at tverrfaglig samarbeid inngår som ett av mine forskningsspørsmål for denne oppgaven vil jeg videre i det neste underkapitlet ta for meg samhandlingsreformen som ett ledd i forståelsen av å individuelt tilpasse hjelpetiltak gjennom tiltaksprosessen.

2.3.2 Samhandling

Samhandling mellom tjenester er forsket en del på tidligere og i samhandlingsreformen (St.meld.nr.47, 2008-2009, s.) blir samhandling mellom tjenester fremhevet med sine utfordringer og mangler for å bedre systemet. Samhandlingsreformen har til hensikt og bidra til at mottakerne av hjelpeapparatet får rett behandling, på rett sted til rett tid. Denne reformen

vil i min oppgave bidra til å sette søkelys på utfordringer knyttet til tverrfaglig samarbeid. Det er videre relevant da samarbeid mellom ulike tjenester også er en del av barnevernloven. Det heter i bvl (2021) §15-8 slik: «*Barnevernstjenesten skal samarbeide med offentlige instanser og andre tjenesteytere dersom samarbeid er nødvendig for å gi barnet et helhetlig og samordnet tjenestetilbud*». Videre er det kommunens ansvar å sørge for at tjenestetilbudet er dekkende og det fremkommer også at barneverntjenesten bør tilrettelegge for å samarbeide med frivillige organisasjoner som jobber med barn.

Det vi kan se av reformen er at hovedutfordringene er knyttet til at koordineringen av tjenestene ikke er gode nok, for lite tidlig innsats og forebygging og en demografisk utvikling (St.meld.nr.47, 2008-2009, s.21). For denne oppgaven er det relevant å gå nærmere inn på utfordringene rundt koordinering av tjenestene. Både på kommunalt- og statlig nivå er det utfordrende å samhandle og tjenestene er splittet opp i med sine hovedoppgaver. På lik linje er kommunens hjelpeapparat fragmentert. Vi kan si at vi har spesialister på alt, men ingen vet hvordan de kan hjelpe når utfordringene blir sammensatte. Dette med bakgrunn i at det er et fragmentert system med mindre kunnskapsområder som i liten grad klarer å samarbeide med andre tjenester om mottakerens samlede behov slik vi ser av reformen. De trekker videre frem at mottakeren av hjelpen selv er ansvarlig for koordineringen av tjenestene og at det er uoversiktlig for alle involverte parter (St.meld.nr.47, 2008-2009, s.22). Problemene er mange og i et uoversiktlig hjelpeapparat er det utfordrende å gi hjelpen mottakeren er i behov av. Mangelen på en samordnet tjeneste kan bidra til at mottakeren ikke får dekket behovet for hjelp i sin helhet. Reformen viser til konsekvensen av slik svikt her: «*Brukere og pasienter påføres unødige belastninger, forsinkelser i form av økte ventetider og unødige komplikasjoner. Dette er også dårlig offentlig ressursforvaltning*» (St.meld.nr.47, 2008-2009, s.22).

2.3.3 Nyere forskning

I nyere tid har prosjektet «*Virkning av barnevernets hjelpetiltak*» tatt for seg store deler av hvordan hjelpetiltak fungerer i barneverntjenesten. Bufdir er oppdragsgiver for dette prosjektet som har foregått siden 2020 og består av fem delrapporter (Paulsen & Oterholm, 2024, s.3). Vi har tidligere fått innblikk i deler av rapportene, men jeg vil i denne delen ta for meg sluttrapporten til prosjektet. Virkningen av hjelpetiltak i barnevernet er sentralt for å kunne si noe om hva som kan bidra til endring og denne forskningen er et viktig steg for å utlede ny kunnskap i feltet.

Av rapporten er det samlede funnet at det er behov for en helhetlig forståelse når hjelpetiltaket skal vurderes til det enkelte barn. Det kommer frem av rapporten at utfordringene sjeldent kan løses kun med ett tiltak da utfordringsbildet ofte omfatter flere utfordringer som må sees i sammenheng med hverandre. Da det krever flere tiltak, fordrer dette også en helhetlig vurdering av tiltakene for å vurdere tiltakenes virkning. Videre trekkes medvirkning frem som en grunnleggende faktor for individuell tilpasning sammen med saksbehandlerens bevissthet rundt påvirkning av barnets kontekst (Paulsen & Oterholm, 2024, s.75). Slik vi ser av informasjonen til nå er det spesielt helhetsperspektivet som blir vektlagt høyt som forutsetning for å individuelt tilpasse hjelpetiltak. Dette innebærer som vi ser flere faktorer slik som samarbeid med andre tjenester, medvirkning, hverdagslivsperspektiv med mer.

En helhetlig tilnærming handler om å forstå alle deler ved barnets situasjon og påvirkning fra ulike systemer. Barnevernet må sørge for at de har ett bredt utvalgt av tjenester og kan tilpasse tiltak ut ifra behovet. Et eksempel på tiltak som rapporten trekker frem er å satse mer på støttekontakt og besøkshjem med kombinasjon av miljøarbeid og andre ressurspersoner. Dette for å dekke flere funksjoner og nivåer samtidig slik at familien har færre personer å forholde seg til, men det vil kreve at barneverntjenesten satser på å gi personer kompetanse på dette feltet. For å få til en helhetlig tilnærming i vurdering av hjelpetiltak vil det kreve en bevisstgjøring på hva dette innebærer samt en innføring i hvordan en kan benytte kartlegging og tiltak i en helhetlig kontekst. Til slutt peker rapporten på at mer tverrfaglig samarbeid er hensiktsmessig i saker med komplekse utfordringer der det er behov for utvidet kunnskapsgrunnlag for å gi rett hjelp (Paulsen & Oterholm, 2024, s.86-89).

2.3.4 Pågående forskning om vurdering av hjelpetiltak

Barnevernet er i stadig utvikling og jeg ønsker derfor å trekke frem ett av utviklingsområdene som Barne-, ungdom- og familiedirektoratet (Bufdir) nå arbeider med. Dette prosjektet er svært interessant for min undersøkelse da deres arbeid også har til hensikt å styrke individuell tilpassing av hjelpetiltak i barnevernet. Bufdir har siden 2020 arbeidet med en grunnmodell for hjelpetiltak i barnevernet som skal bidra til å kartlegge sammen med barnet og familien hvilke hjelpetiltak som vil egne de best. Modellen tar høyde for mer individuell tilpasning og kulturell kontekst slik at den helhetlige hjelpen fra barneverntjenesten skal fange behovet og treffe med riktig hjelpetiltak for den enkelte (Bufdir, 2023, 01.desember). Rapporten som er skrevet i forbindelse med dette prosjektet viser til at riktig hjelp til rett tid for barnet kan oppnås ved skreddersydde tiltak basert på en helhetlig kartlegging av barnet situasjon. For at

dette skal kunne oppnås må samarbeidet mellom undersøkelsesfasen og tiltaksfasen bli bedre. Samarbeidet mellom barnet og saksbehandleren og bedre tilrettelagt medvirkningsprosess er også forutsetninger for at kartleggingen av behovet og målrettet tiltak skal bli så bra som mulig. Videre trekker de frem at Bufdir må ta ansvar for å samkjøre sine innsatser på feltet samt gi sammenheng og helhet på alle nivåer i tjenesten slik at barna får den hjelpen de behøver (Nordahl et al, 2023, s.144-145).

2.4 Barnevernets organisering

I Norge er det barnevernloven som regulerer ansvarsfordelingen mellom kommunalt- og statlig barnevern. Med kommunalt barnevern menes barneverntjenesten som alle kommuner er pliktige å ha slik at oppgaven ifølge loven følges opp. Statlig barnevern er departement, direktorat, fem regionskontorer med tilknyttende fagteam og statsforvalter (Barne- og likestillingsdepartementet, 2007, kapittel.2). Med direktorat menes Barne- ungdoms- og familieetaten (Bufetat). Jeg vil nå ta for meg ansvarsfordelingen mellom kommune og stat for deretter å beskrive barneverntjenestens organisering.

2.4.1 Ansvarsfordeling

Barneverntjenesten har ansvar for å gjennomgå og vurdere bekymringsmeldinger, gjennomføre undersøkelse av barnets omsorgssituasjon, treffe vedtak om hjelpetiltak, forberede saker for behandling i barneverns- og helsenemnda og til slutt iverksette og følge opp tiltak jamfør bvl §15-3 (Barnevernloven, 2021). Videre er det den statlige barnevernsmyndighetens ansvar å ha tilgjengelige institusjonsplasser og fosterhjem, samt bistå kommunen i slike saker (Barne- og likestillingsdepartementet, 2007, kapittel 2). Kommunen har jamfør bvl §15-11 (Barnevernloven, 2021) det økonomiske ansvaret for at tjenesten og tiltakene dekkes. Kommunen har sammen med bufetat felles økonomisk ansvar for barn som plasseres i barnevernsinstitusjon eller fosterhjem jamfør §16-5. Videre er det statsforvalterens ansvar å føre tilsyn, gi kommunene råd og veiledning samt behandle klager på barneverntjenestens og bufetats vedtak og tvang utført på barnevernsinstitusjoner jamfør §16-7 (Barnevernloven, 2021). For å sikre at loven følges opp slik den er ment er ansvaret fordelt og beskrevet i loven slik at de som utøver lovpålagte oppgaver etter bvl kan sørge for at alle delene ved loven er forsvarlig og dekkende.

Departementet har derfor ansvar for å følge med på at loven og forskriftene anvendes riktig og at det tjener lovens formål, sørge for at erfaringer med loven blir vurdert slik at nødvendige endringer i loven blir gjennomført. Et eksempel på dette er barnevernreformen som førte til endring av barnevernloven med bakgrunn i utfordringer som barneverntjenesten og andre opplevde. Videre har de ansvar for å gi nødvendig retningslinjer og tilrettelegge for god saksbehandling, iverksette forskning som kan bidra i løsninger etter loven, utvikle statistikk og analyser om barnevernet. Til slutt skal de sørge for forsvarlig utdanning av personell og at de får forsvarlig veiledning jmfør §16-2 (Barnevernloven, 2021).

2.4.2 Barneverntjenestens organisering

Innenfor de ulike kommunale barneverntjenestene er det to ulike modeller som er førende for organiseringen. Disse modellene kalles generalist- og spesialistmodellen og gjenkjennes ved ansvarsfordelingen. Der generalistene følger barnet og spesialistene har spesielt ansvar for en gitt gruppe eller oppgave. En generalist følger opp barnet fra bekymringsmeldingen kommer og gjennom alle fasene frem til barnet til slutt avslutter samarbeidet med barnevernet. Spesialistene har gjerne mer dybdekunnskap innenfor sine ansvarsområder i barneverntjenesten og er mest benyttet i større kommuner. Barnet får da en saksbehandler i undersøkelsesfasen, en ny i tiltak og så videre (Bennwik & Oterholm, 2017, s. 21-22). Spesialist modellen har til hensikt å sikre bedre dybdekunnskap innenfor de gitte feltene for at tjenesten kan øke kunnskap og kompetanse som igjen vil kunne bidra til at familiene får en saksbehandler som er kompetent på sitt felt.

2.5 Barneverts mange oppgaver

Slik vi kan se av informasjonen ovenfor har barnevernet mange oppgaver de til enhver tid er ansvarlig for å dekke. Barnevernets mandat skal sikre at barn som lever under skadelige forhold skal få rett hjelp til rett tid slik det er nevnt tidligere og i dette underkapitlet vil jeg derfor ta for meg barnevernsreformens forhold til individuell tilpasning og statistikk om hjelpetiltak som er en stor del av barnevernets oppgaver slik vi har sett av tidligere presentasjon. For at barnevernet skal ha muligheten til å hjelpe er det nødvendig at hjelpen barnevernet setter inn fører til endring. Ved at endring skal skje må tiltaket dekke behovet for hjelp. Alle barn og familier lever ulike liv og har dermed også ulike sammensetninger av

utfordringer og bør derfor sees i en individuell kontekst og derav hjelpetiltak tilpasset individet.

2.5.1 Individuell tilpasning

Barnevernreformen har også lagt vekt på at barn skal få god tilpasset hjelp etter deres behov. Videre skriver de at barn i barnevernet ofte har sammensatte utfordringer og er i behov av et differensiert og fleksibelt hjelpeapparat (Prop. 73. L., 2016-2017, s.31). Slik jeg ser det er individuell tilpasning av hjelpetiltak et punkt barnevernreformen ønsker å sette i fokus med kompetansehevning. Dette for å gi kommunene større mulighet til å utvikle de lokale ressursene og bygge opp ett fungerende tiltaksapparat bestående av andre tjenester i tillegg til barneverntjenesten. Mange av barna i barnevernet har sammensatte utfordringer, og trenger et differensiert og fleksibelt tiltaksapparat. Reformen skal gi kommunene større muligheter til å bygge opp eget tiltaksapparat og utvikle lokale tilbud. Barn og familiers helhetlige livssituasjon bør derfor gis større oppmerksomhet og være utgangspunkt for hjelpen som gis (Prop. 73. L., 2016-2017, s.31). Individuell tilpasning har relevans for denne oppgaven og av denne reformen viser de til at det krever mer arbeid for å oppnå dette. For å kunne individuelt tilpasse hjelpetiltak er det avgjørende at barnet får medvirke og at deres stemme blir tillagt stor vekt ved utformingen og gjennomføringen av tiltaket slik barnevernreformen vektlegger i sitt forslag til lovendring (Prop. 73. L., 2016-2017, s.31). Jeg vil derfor redegjøre i teori kapitlet om medvirkning og hverdagslivsperspektivet som kan bidra til å forstå helhetssituasjonen til barnet og diskutere hvordan dette påvirker saksbehandleren i deres arbeid med individuell tilpasning av hjelpetiltak. For å få ett overordnet blikk på hjelpetiltak i barnevernet vil jeg nå presentere statistikk om hjelpetiltak i barnevernet.

2.5.2 Statistikk om hjelpetiltak i barnevernet

Barnevernet har en rekke hjelpetiltak de kan benytte både i og utenfor hjemmet. Når statistisk sentralbyrå har laget statistikk på de ulike tiltakene deles de inn i 8 kategorier. Disse er institusjon, fosterhjem, tiltak for å styrke foreldreferdigheter, tiltak for å styrke utviklinga til barnet, tilsyn og kontroll, nettverksarbeid/samarbeid med andre tjenester, undersøking og behandling fra andre tjenester og bosted (SSB, 2023). Den 31.12.2022 var det registrert totalt 74 644 tiltak i regi av barnevernet ifølge Statistisk sentralbyrå (2023). Av disse var det 19 548 tiltak som har til formål å styrke foreldreferdigheter. Det var 25 460 tiltak for å styrke barnets utvikling og det er kun registrert 718 tiltak rettet mot undersøkelse og behandling fra andre tjenester herunder helsetjenester. Av de 25 460 tiltakene som har til formål å styrke barnets

utvikling var det 6 227 tiltak som var besøks eller avlastningshjem. Statistikk som er blitt presentert viser også at det er i overkant av 50% av hjelpetiltakene som er rettet mot foreldrene i barnets første leveår, mens tendensen endres i retning barnets utvikling som tiltak og foreldrestyrt tiltak utgjør i underkant av 35% i ungdomsårene. Om hjelpetiltak som omhandler nettverksarbeid og samarbeid med andre tjenester er det en økning fra 7 683 til 8 984 av barn som har slike tiltak siden 2015 til 2022 (Bufetat, u.å., Barn med hjelpetiltak).

3 Teori

I dette kapitlet skal jeg ta for meg noen teoretiske perspektiver som skal bidra til å belyse min problemstilling. For å forstå hvordan saksbehandlere erfarer tiltaksutformingen når de skal vurdere og tilpasse hjelpetiltak til barn har jeg valgt å ta for meg fem ulike teoretiske perspektiver. Det første perspektivet er tverrfaglig samarbeid. Her vil jeg presentere noen prinsipper for at tverrfaglig samarbeid skal fungere i praksis og hva det vil si for barna og familiene. Videre presenterer jeg teori om medvirkning i en sosiokulturell tilnærming for å belyse barns deltakelse i barnevernssaker. Jeg har deretter valgt å ta for meg Lipsky's teori om bakkebyråkratene for å vise til teori om utfordringer saksbehandleren møter når de møter mennesker som er i behov av deres hjelp. I forlengelse av denne teorien har jeg valgt å ta for meg relasjonskompetanse som en sentral teori for å vise til det personbaserte ved utforming av individuelle hjelpetiltak. Til slutt vil jeg redegjøre for hverdagslivsperspektivet da dette er en sentral teori når saksbehandleren skal kunne treffe med individuelle tiltak ut fra deres livssituasjon.

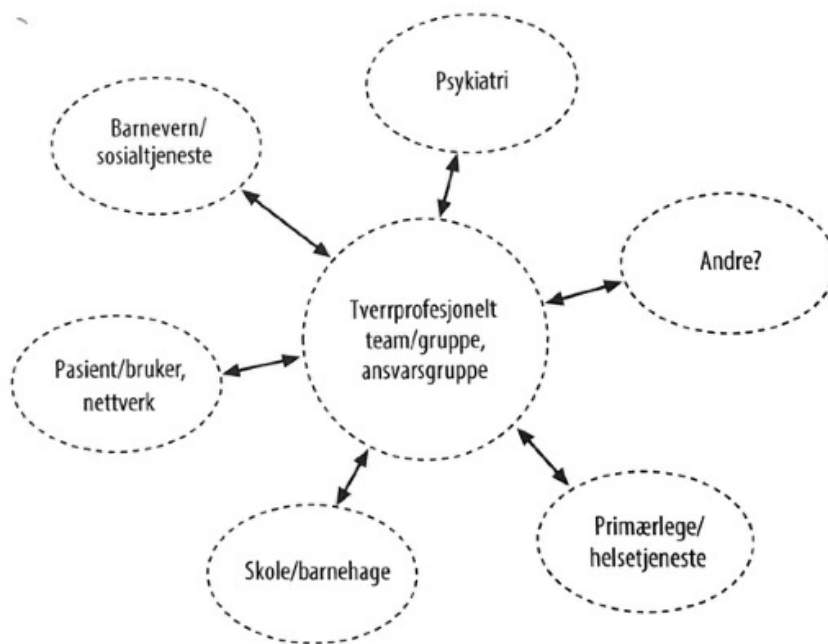
3.1 Tverrfaglig samarbeid

Tverrfaglig samarbeid er en metode der flere yrkesgrupper arbeider sammen på tvers av fagområder (Glavin & Erdal, 2022, s. 24). Helsedirektoratet (2019, 11. Februar) skriver i sin veileder at tverrfaglig samarbeid har til hensikt å hjelpe personer med store og sammensatte behov. Videre skriver de at dette innebærer samarbeid mellom ulike fag, nivåer og sektorer og samarbeidet skal føre til en samordnet tjeneste for å jobbe mot brukerens mål. Det skal til enhver tid være barnets beste i fokus ved ett tverrfaglig samarbeid (Glavin & Erdal, 2022, s. 23). Verdens helseorganisasjon definerer tverrfaglig samarbeid slik:

“Collaborative practice in health-care occurs when multiple health workers from different professional backgrounds provide comprehensive services by working with patients, their families, carers and communities to deliver the highest quality of care across settings”
(World Health Organization, 2010, s.13).

Formålet med tverrfaglig samarbeid er å kunne gi best mulig hjelp til barnet ut ifra behovet. Ett tverrfaglig samarbeid kan ha mange ulike aktører fra både private og offentlige side slik vi ser av figur 1. De ulike instansene har ulike kunnskapsgrunnlag inn i samarbeidet og ser

barnet i ulike settinger. Dette kan sammen bidra til et mer helhetlig bilde og gjøre det enklere å komme frem til en felles forståelse og målsetning for videre arbeid (Glavin & Erdal, 2022, s. 21). Et slikt samarbeid kan bidra til at barnet og familien opplever en samordnet tjeneste som tilrettelegger og deler kunnskap for å løse ett felles problem. Tjenestene utvikles og oppleves som mer fragmenterte og avgrensede noe som gjør at familiene har flere å forholde seg til samtidig og kan gjøre det vanskelig å ha tillit til hjelperen (Aamodt, 2019, s.17).

Figur 1 - Elisabeth Willumsen, Samarbeidsprosessen i det tverrprofesjonelle samarbeidet 2022

Ødegård (2022, s. 115) forteller om tre forhold spesielt som krever samarbeid. Dette er koordinering av tjenestetilbudet slik at en kan finne ut av hvem som kan tilby hva. Utveksling av informasjon slik at en kan finne ut av hvem som vet hva og hvem som kan innhente mer informasjon og til slutt diskutere løsningsstrategier der alle blir enige om hva som må gjøres og hvem som gjør hva. Tidligere er det gjort flere enkeltstående studier om tverrfaglig samarbeid som bekrefter at tjenestekvaliteten vil forbedres. Det som kommer frem i disse studiene er blant annet at det gir bedre måloppnåelse, bedre teamarbeid og kommunikasjon samt høyere kompetanse hos helsepersonell (Willumsen, 2022, s. 24). En av tiltakene for å fremme tverrfaglig samarbeid er at tjenesteutøveren skal ha oppdatert kunnskap om eget

fagområde og andre tjenester sin rolle og tilbud (Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2014-2017, s.27). Glavin og Erdal (2022, s. 33) presiserer også viktigheten av at alle aktørene som skal bidra i det tverrfaglige samarbeidet har lik problemforståelse, felles målsetning og god ansvarsfordeling for at det skal lykkes.

Glavin og Erdal (2022, s.19-23) trekker frem flere vinklinger på hvorfor det er nødvendig med tverrfaglig samarbeid. De fremhever behovet for å dele av kunnskapen mellom ulike fag både for å heve kunnskapsnivået og den faglige støtten samt bidra til å gi en helhetlig vurdering av barnets situasjon og mål. Et tverrfaglig samarbeid også med lokale organisasjoner vil kunne tjene barna som vokser opp og burde utvikles videre. Ett tverrfaglig samarbeid i barneverntjenesten fordrer godt samarbeid med foreldrene og dersom foreldrene ikke ønsker ett tverrfaglig samarbeid kan barnets behov falle bort fordi foreldrenes aksept for tiltakene blir vurdert først (Glavin & Erdal, 2022. s. 23). Ved å ta i bruk et tverrfaglig samarbeid i barneverntjenesten vil dette kunne bidra til at barnet får den hjelpen en har behov for, men det er også noen utfordringer slik det er beskrevet ovenfor.

Tidligere granskninger av saker som har endt i dødsfall har vist ett manglende samarbeid mellom skole, helsetjeneste og barneverntjenesten. Dette er i ytterste konsekvens dødelig for barnet det gjelder og er derfor også viktig å belyse slik at systemet blir bedre (Willumsen, 2022, s.19). For å forhindre slike tragiske utfall må systemet endres og det kreves arbeid på alle nivå. Ødegård (2022, s.113) bekrefter også at mangel på samarbeid i større grad har uheldige konsekvenser for personene det rammer. Glavin og Erdal (2022, s. 20-26) skriver at barn med sammensatte behov trenger at tjenestene samarbeider for å kunne gi tidligere og bedre hjelp fremfor at tjenestene jobber hver for seg med ulike målsetninger. De fremhever også at et slikt samarbeid må forankres administrativt og politisk slik at det ikke blir personavhengig. Videre forklarer de at manglende koordinering og styring hindrer gode samarbeid som igjen fører til forskjell i kvaliteten. Det tverrfaglige samarbeidet blir personavhengig og for å hindre denne utviklingen er det viktig at det tilrettelegges for overordnet og gjensidig forpliktende samarbeids- og beslutningskultur. I tillegg er det viktig at det er et likeverdig arbeidsforhold mellom barnet, deres familie og kommunens ansatte mellom ansatte (Glavin & Erdal, 2022, s. 26).

I kompliserte situasjoner er det enda viktigere med tverrfaglig samarbeid da dette kan få frem et helhetlig bilde av situasjonen blant annet ved å ta med alle private og offentlige aktører i vurderingen av situasjonen. Det er derfor også viktig ifølge Glavin & Erdal (2022, s. 21-23) at

alle involverte parter så tidlig som mulig samles for å komme frem til riktig mål og arbeidsfordeling. Videre forteller de at det er barnets behov som er førende for tiltakene som gis til enhver tid og det er viktig å bygge på familiens ressurser og bygge godt samarbeidsgrunnlag. Alle tverrfaglige samarbeid bør inkludere barnet og familien i så stor grad som mulig for at resultatet skal bli best ut ifra situasjonen til barnet. Dette tar oss over på teamet medvirkning og i det neste underkapitlet vil jeg redegjøre for medvirkning i en sosiokulturell tilnærming.

3.2 Medvirkning i en sosiokulturell tilnærming

Medvirkning kan sees på mange måter og er i denne oppgaven sentral for å undersøke hvordan barn får medvirke når saksbehandlere skal beslutte hvilke hjelpetiltak barnet er i behov av. Slik vi har sett tidligere er medvirkning lovpålagt for å sikre at barn blir hørt og lyttet til i saker som berører de. Jeg vil derfor ta for meg medvirkning i en sosiokulturell tilnærming i dette underkapitlet for å belyse hvordan en kan fremme medvirkning og endring. Jeg har valgt å ta utgangspunkt i Vygotsky sin teori om sosiokulturelle læring og Antonovsky sin teori om salutogenese i forståelse av medvirkningsbegrepet og vil nå presentere disse teoriene.

3.2.1 Vygotsky– Sosiokulturell læringsteori

Vygotsky sin teori fremmer sosiokulturell læring ved å se på utvikling hos barnet. Barnet blir sett på som sosialt orientert (Gulbrandsen, 2019, s.47) og at dialog og samhandling er viktig for barnets videre utvikling (Klitmøller & Hviid, 2019, s, 235-258). Internalisering er et begrep Vygotsky benyttet i sitt arbeid og handler om at barn først bli påvirket av det ytre for deretter at det blir en del av deres indre eller lettere sagt at de ser på situasjonen og løser situasjonen selv neste gang (Klitmøller & Hviid, 2019, s, 245). Saksbehandlere kan forsøke å lære barnet nye metoder som kan bidra inn i deres problemløsning slik at de barna på sikt kan bidra inn med sine erfaringer for å løse problemene. Å kunne bidra til endring krever mye og det krever derfor likeverdige muligheter for å utnytte barnets læringspotensial. Videre kan samarbeid mellom saksbehandler og barnet kan bidra inn i deres forståelse og for å utvikle læring som fører til endring (Nes, 2023, s.140-141). Vygotsky sin teori gjør seg i utgangspunktet gjeldene innenfor opplæring i skole og barnehage sammenheng, men kan likevel adopteres til tekning om at barn i barnevernet er sosialt orienter og har mulighet for

utvikling gjennom hans tilnærming. For å trekke sammenhengen mellom Vygotsky sin teori til dette prosjektet handler det om at barna får den annerkjennelsen de behøver for å kunne utvikle seg sammen med saksbehandleren. Barnet må ha tilgang til hva saksbehandleren arbeider med for å kunne bidra inn med sine meninger. Det er gjennom samhandling med at endringer foregår.

Saksbehandleren må benytte språket i arbeidet med barna for å fremme deres stemme og behandle de med respekt og annerkjennelse for å bygge mestringfølelse. Ved at barnet får internalisert ytre situasjoner og løsninger vil de kan anvende dette til sine egne etter hvert som bidrar til endring. Barnets læring foregår i samhandling med andre som i dette tilfeller vil være saksbehandlere. Saksbehandlerne må jobbe sammen med barnet gjennom språket for at utvikling skal forekomme. Barn i barnevernet har rett til å medvirke og gjennom Vygotsky's tenkning kan barnet delta i sin egen utviklingen gjennom språket og internalisering.

3.2.2 Antonovsky - Salutogenese

Antonovsky utviklet teorien om salutogenese innenfor helse (Lønne, 2023). Salutogenese er en aktiv prosess som har til hensikt å utvikle positiv fungering. Det skal bidra til å bli bedre eller i helse sammenheng bli frisk (Borge, 2021, s.30). For å trekke Antonovsky's teori til denne oppgaven vil jeg trekke frem positiv fungering. Salutogenese har til hensikt å utvikle og skape positiv endring for individet. Medvirkning sett i denne sammenhengen er da evnen saksbehandleren har til å skape endring hos barnet gjennom noen elementer jeg vil presentere videre.

Antonovsky viser til at det er tre elementer i måten vi lager sammenheng i livet for å fremme endringer. Disse er begripelighet, håndterbarhet og meningsfullhet. Begripelighet handler om at individet forstår situasjonen. Håndterbarhet handler videre om vår evne til å ta fatt i situasjonen slik at vi kan gjøre noe med den og meningsfullhet er den motiverende faktoren som skal til for å skape endring (Bakken, 2012). Overført til denne oppgaven vil jeg fremme saksbehandlerens evne til å hjelpe barnet og familien til endring gjennom disse begrepene. Saksbehandlere bør forsøke å hjelpe familien til å få kontroll på situasjonen og finne frem til ressurser og motivasjon til endring. Det handler om å få barnet med i prosessen slik at de selv kan ta ansvar for endring sammen med saksbehandlerne. Dette tar oss videre inn på hvordan saksbehandlere opplever sitt arbeid som formynder av loven i møte med barn og familier.

3.3 Lipsky's teori om bakkebyråkratene

Lipsky's teori om bakkebyråkratene handler om tjenesteutøvere som jobber mellom myndigheten og individet. Lipsky gjorde oss oppmerksom på at bakkebyråkratene kan gjenkjennes ved at de har store ressursbegrensninger, høy arbeidsbelastning, politisk tvetydighet og relasjoner til individet (Lipsky, 2010, henvist i Gilson, 2016). Han reiser spørsmål om hvordan tjenesteutøveren kan følge myndighetene og samtidig gjøre individuelle vurderinger ut ifra individets behov. For å kunne gi individuelle tilpasninger krever det at tjenesteutøveren er kreativ i forhold til det myndighetene har sagt.

At barneverntjenesten har høy arbeidslast er kjent i fagmiljøene og saksbehandlerne er under stadig press fra både myndigheten med krav til dokumentasjon og saksbehandlere opplever til stadighet at de ikke strekker til med sine ressurser. Dette er forenlig med det Lipsky legger til grunn i sin teori. Lipsky peker i sin teori på at bakkebyråkratene gjennom sitt arbeid ikke blir tillagt nok tid til å individuelt behandle og at de er nødt til å komme opp med behandlingsmuligheter som kan favne flere samtidig slik at tiden blir frigjort (Lipsky, 2010, henvist i Gilson, 2016). Felles tiltak for lik problematikk slik vi ser Lipsky påpeker her er i konflikt med individuell tilpasning slik vi i denne oppgaven setter søkelys på. Hans teori har derimot til hensikt å fremme disse utfordringene slik at individet blir møtt med respekt og får hensiktsmessig hjelp av bakkebyråkratene.

Som bakkebyråkrat som står mellom myndigheten og individet skal du ivareta myndighetenes retningslinjer i ditt arbeid samtidig som du skal ta individuelle hensyn. I dette ligger det et skjønnsmessig grunnlag for bakkebyråkraten og ett maktforhold til individet i forhold til bakkebyråkratens tittel (Lipsky, 2010, henvist i Gilson, 2016). I denne forbindelsen vil dette være de skjønnsmessige vurderingene saksbehandleren har anledning til å ta ved utforming av individuelle hjelpetiltak til barn. Utøvelsen av skjønn og bakkebyråkratenes makt vil videre ikke tillegges vekt i denne oppgaven, men av Lipsky's teori er relasjon til individet sentral. Derfor vil jeg videre ta for meg relasjonskompetanse som teori for å belyse denne oppgavens problemstilling.

3.4 Relasjonskompetanse

Relasjonskompetanse kan sies å være evnen en har til å forstå seg selv innenfra og den andre utenfra ved å være bevisst sine egne holdninger og forhold som ligger bak (Killén, 2017, s.31). Videre sier Aamodt (2019, s.31-37) at en god relasjon fordret at begge parter er delaktig og at det forutsette at hjelperen har en grunnleggende tro på at mennesker har vekstmuligheter og utviklingspotensialet. Aubert og Bakke (2018, s.29-43) skriver at relasjonskompetanse er en prosess som går over tid og at den påvirkes av fag og miljøet som hjelperen er i og erfaringen som hjelperen får gjennom ulike menneskemøter. Videre skriver de at fagpersonen må observere barnet samt vise empati og tålmodighet og gi dette mening for at barnet skal føle seg hørt og sett.

«Det handler om å kunne møte klienter med åpenhet og respekt hvor en bestreber seg på å få frem deres syn på situasjonen og å leve seg inn i deres opplevelse» (Killén, 2017, s.31). Får å skape den gode relasjonen må hjelperen klare å se den andres perspektiv og kunne se den andres opplevelse av situasjonen og finne frem til behovet (Aubert & Bakke, 2018, s.49). Videre trekker Aamodt (2019, s.32) frem at respekt og tillit er sentrale begreper som er grunnleggende får å bygge en god relasjon. Respekt i denne sammenhengen betyr at hjelperen evner å la mottakeren ta ansvar for seg selv og eie sine følelser og tanker (Holm 1987 henvist i Aamodt, 2019, s.76). Tillit er ifølge Aamodt (2019, s.77) hjelperens evne til å vise anerkjennelse når mottakeren har nådd målet og ha troen på at mottakeren har ressursene til å gjøre de endringene som trengs i deres liv. Dette kan også gå andre veien ved at mottakeren av hjelpen har tillit til hjelperen.

I profesjonen er det en enighet om at gode relasjoner fremmer hjelpeprosessen og Aamodt (2019, s. 40-41) sier det slik: *«Med en innøvd varsomhet, følsom oppmerksomhet og en veloverveid «timing» vil gode hjelpere kunne bidra til at «umotiverte» klienter etter hvert våger å utforske sine egne problemer, se sine repeterende handlingsmønster og sin destruktive atferd, noe som etter hvert kan gi økt selvforståelse og selvinnsikt»*. Dersom hjelperen har en god relasjon til mottakeren kan det bidra til bedre hjelp og for et annet krav til å ha god relasjonskompetanse er at du kan benytte relasjonen inn i problemløsningen ved å anerkjenne følelsene rundt situasjonen til mottakeren og bidra til trygghet for å ivareta mottakeren (Killén, 2017. s. 53-54). Aamodt (2019, s.39) skrivere videre at hjelperen må tørre å forholde seg til mottakeren uten å beskytte seg gjennom sin profesjon for at relasjonen skal være ekte og bidra til problemløsning.

Aubert og Bakke (2018, s.23) forteller at tidspress kan være en bidragsyter for at relasjonen kan påvirkes negativt. Dette fordi at det er tidkrevende å bygge en god relasjon. Videre forteller de at en god hjelper med god relasjonskompetanse behersker faget på samme tid som en klarer å vite hvordan personen du hjelper skal kunne motta hjelpen best mulig. Killén (2017, s. 55) peker på en tiltaksorientert tilnærming fremfor forståelsesorientert tilnærming i møtet med barn og familier som strever. Hun viser til en «kokebok»- orientering der hjelperen benytter en oppskrift på hvordan en skal hjelpe mennesker uten at behovet eller ulikhetene til mottakeren er i sentrum, men sier videre at en slik oppskrift kan være til inspirasjon og tilpasses den enkelte ut ifra behovet som viser seg. En slik tilnærming kan begrense hjelperen sin mulighet for individuell tilpasning da det er som skrevet her en ferdig oppskrift og hjelperen må da evne og bruke dette som inspirasjon til videre arbeid med familien. Videre vil jeg nå redegjøre for hverdagslivsperspektivet og senere diskutere dette perspektivet opp mot mine funn og oppgavens problemstilling.

3.5 Hverdagslivsperspektivet

Alle mennesker har ett hverdagsliv som er et bestemt personlig forhold til det enkelte menneske (Gullestad,1987, s.25). Hverdagslivet er en liten del av samfunnsstrukturen og den overordnede kulturen som står i gjensidig påvirkning til hverandre. Det kan derfor være vanskelig å se hverdagslivet kun for seg selv, men må derfor se det ut ifra disse strukturene som påvirker enkeltindividet. Slik vi kan forsøke å definere hverdagslivsperspektivet er å si at det innebærer en forståelse og mening som mennesker gjenskaper i sine daglige rutiner (Jacobsen & Kristiansen, 2014, s.11-12). Dette perspektivet handler altså om sosiale mønster og forsøker å gi mening og forståelse til den helhetlige situasjonen individet befinner seg i. Gullestad (1987, s.18) forsøker å definere begrepet ved hjelp av to dimensjoner. Den første er «*daglig organisering av oppgaver og virksomheter*» slik som å vaske huset, gå på skole, arbeid og så videre. Den andre dimensjonen er «*hverdagslivet som erfaring og livsverden*» og er knyttet til kulturbegrepet slik som holdninger og symboler. Disse dimensjonen vil kunne bidra til å finne ut av hvorfor den personen er slik den er, hvorfor en gjør som en gjør og hva som påvirker familien og barnet i hverdagen ut ifra sine egne synspunkter på hverdagslivet.

For at mottakeren skal kunne få den hjelpen de har behov for er ressurser og utfordringer i en sosial og kulturell kontekst i hverdagen er god informasjon for hjelperen for at de skal kunne

treffe med riktig hjelp (Gullestad, 1987, s. 20). En annen dimensjon som Gullestad (1987, s.23) vektlegger er hverdagslivserfaringer som kan prege befolkningsgrupper i møtet med tjenesteapparatet der noen behersker ukjente situasjoner bedre enn andre. Dette er en bevissthet hjelpeapparatet må møte for å bygge ett samarbeid med mottakeren. Ved at hjelperen har et hverdagslivsperspektiv de ser familien ut ifra kan de forsøke å se sosiale og materielle sammenhenger de er en del av og finne ut av hvordan de påvirkes og forholder seg til dette (Gulbrandsen et al, 2021, s.8). Hverdagslivsperspektivet i praksis vil kunne bidra til at hjelpeapparatet forstår barnet eller familien ut ifra konteksten de befinner seg i. For å kunne møte barnet eller familien på en god måte er det avgjørende at hjelpeapparatet kjenner til familien- og barnets verden. Dette vil gi ett bedre grunnlag for å hjelpe barnet og familien og komme frem til behovet.

4 Metodologi

I dette kapitlet skal jeg først redegjøre for den vitenskaplige posisjoneringen jeg har valgt for undersøkelsen. Deretter skal jeg redegjøre for den metodiske fremgangsmåten for forskningsprosjektet. Jeg vil ta for meg kvalitativ metode som bakgrunn for forskningsprosjektet etterfulgt av redegjørelse på hvordan prosessen med intervju, intervjuguide, rekruttering av informanter, gjennomføring av intervjuene og transkripsjonen har blitt gjennomført.

4.1 Vitenskapelig posisjonering

Da jeg er ute etter å undersøke fenomenet og erfaringer rundt fenomenet saksbehandlerens erfaringer med å utforme hjelpetiltak til barn og er ute etter å skape kunnskap om disse erfaringene vil en fenomenologisk posisjonering være egnet. I dette forskningsprosjektet ønsker jeg å finne ut av saksbehandlere sine erfaringer med å utforme hjelpetiltak til barn. Saksbehandlere sine erfaringer, kunnskapsperspektiver og rammebetingelser vil sannsynligvis ha stor betydning for hvordan de utformer hjelpetiltak, men det er sentralt for oppgaven å utlede mer kunnskap om hva som vektlegges i selve utformingen av fenomenet hjelpetiltak.

Fenomenologi er læren om det som kommer til syne og viser seg. Erfaringer for subjektet (Thornquist, 2018, s. 101). Edmund Hessel regnes som grunnleggeren av fenomenologien. Han konsentrerte seg om måten fenomener blir bevisstgjort for subjektet (Thornquist, 2018, s. 102). Fenomenologien handler om at den enkelte sine erfaringer fanges som ett fenomen og ved ett forskningsprosjekt har den til hensikt å fremme de felles erfaringene som informantene har for deretter at dette utvikles til kunnskap om fenomenet som er undersøkt. Når det er flere informanter som forteller om de samme erfaringen utvikles kunnskap. I mitt prosjekt vil jeg undersøke et fenomen som allerede finnes, men jeg ønsker å få en dypere forståelse av hvordan saksbehandlere erfarer dette fenomenet.

I prosessen med å utarbeide ny kunnskap gjennom en fenomenologisk tilnærming er det viktige å fremme hermeneutikken i forståelsen av ett fenomen og hvordan kunnskapen utvikles. Når kunnskapen erfares og kommer til syne gjennom prosessen med innhenting av data kommer neste steg i prosessen som handler om fortolkning av dataene. Her kommer hermeneutikken frem i arbeidet med å utvikle kunnskap om fenomenet hjelpetiltak.

Hermeneutikken handler om forforståelse og kjennetegnes ved at forforståelsen til forskeren vises i møtet med dataene og hvordan disse fortolkes. Hermeneutikken har ikke til hensikt å utlede ny kunnskap, men prøver å forstå kunnskapen som allerede finnes (Thomassen, 2020, s.178). I denne undersøkelsen har jeg benyttet den fenomenologiske posisjonen til å først utlede kunnskapen for å svare på min problemstilling. Ved å utlede denne kunnskapen hadde jeg ett hermeneutisk syn på dataene jeg fikk. Jeg fortolket dataene ut ifra helheten i intervjuene og stilte meg typiske spørsmål som: hva dette betyr? for deretter å tolke det etter min forforståelse av temaene. Målet med en hermeneutisk refleksjon er å skape en dypere forståelse av dataene forskeren står ovenfor (Thomassen, 2020, s.181).

Når jeg har intervjuet mine informanter sitter jeg igjen med masse kunnskap som må fortolkes for å finne meningsbærende kunnskap og felles erfaringer. Mennesker uttrykker seg ulikt og for å komme frem til kunnskap måtte jeg fortolke det som ble sagt. Altså jeg gjør det som kanskje er uforståelig til noe forståelig slik hermeneutikken kjennetegner (Gilje, 2020, s.190).

Ett viktig prinsipp ved fortolkninger innenfor hermeneutikken er å se teksten i sin helhet noe jeg alltid stilte meg spørsmål om jeg hadde gjort for å være tro til dataene i den helhet den ble presentert i. Videre gjorde jeg dataene forståelige til undersøkelsens hensikt og var bevisst min forforståelse slik at jeg holdt meg tro til det som ble sagt av informantene og ikke det jeg ønsket de skulle si. Min jobb med å fremme kunnskapen dataene hadde gitt meg hadde til hensikt å klargjøre informantene sin kunnskap (Gilje, 2020, s.198). Med denne bakgrunnen var det hensiktsmessig å benytte ett hermeneutisk ståsted under tekstanalysen slik at informasjonen i sin helhet kom frem.

Med bakgrunn i en fenomenologisk og hermeneutisk posisjonering har jeg valgt å benytte kvalitativ metode for å svare på min problemstilling. Videre vil jeg redegjøre for kvalitativ metode som valg for dette forskningsprosjektet.

4.2 Kvalitativ metode

I forlengelse av den vitenskapelige posisjonen jeg har valgt var det naturlig å ta utgangspunkt i kvalitativ metode. Kvalitative metoder er i følge Thagaard (2018, s.19) hvordan vi som mennesker utvikler forståelse for de mange fenomenene som finnes. Det som kjennetegner kvalitativ metode er at dataene som kommer frem er beskrivende gjennom ord

som sier noe om hvorfor eller hvordan informanten erfarer fenomenet som blir undersøkt (Kvale & Birkmann, 2021, s.47). Mitt kunnskapsperspektiv og valg av kvalitativ tilnærming til mitt prosjekt tenker jeg vil gi en dypere forståelse av hvordan barnevernansatte erfarer tiltaksprosessen når de utformer individuelle hjelpetiltak til barn.

Det finnes flere ulike tilnærminger for å innhente kvalitative data. Slike tilnærminger kan være observasjon, intervju, analyse av foreliggende tekster og visuelle uttrykksformer, analyse av audio- og videoopptak og internett (Thagaard, 2018, s.12). Jeg har valgt å bruke intervju for å innhente data og vil redegjøre nærmere for denne tilnærmingen i det neste underkapitlet.

4.2.1 Intervju

Min problemstilling spør om saksbehandlere sine erfaringer om tiltaksprosessen ved utforming av hjelpetiltak til barn og da er en intervjuform en god tilnærming. Intervju har til hensikt og er egnet til å finne ut av hvordan personen du intervjuer i dette tilfellet tiltaksprosessen ved utforming av hjelpetiltak opplever og forstår denne prosessen som skal undersøkes (Thagaard, 2018, s.53). For å kunne svare på min problemstilling ønsker jeg å tilegne dybdekunnskap om saksbehandlere sine erfaringer og fortellinger noe som gjorde at jeg valgte intervju som tilnærming.

Gjennom problemstillingen kommer det frem at det er saksbehandlers erfaringer rundt utforming av hjelpetiltak som var førende for den videre utvelgelsen av informanter. Jeg benyttet en strategisk utvelgning som vil si at informantene jeg valgte hadde egenskaper og kvalifikasjoner som var relevant for min problemstilling (Thagaard, 2018, s. 54). Kriteriene for å delta var at de måtte jobbe med hjelpetiltak i barneverntjenesten per dag dato. For å få mest mulig informasjon og kanskje ulik informasjon valgte jeg å inkludere alle aldre og kjønn og ulik fartstid i barneverntjenesten.

Når jeg hadde valgt tilnærming og bestemt utvalget jeg trengte tok jeg for meg hvordan intervjuet skulle utformes. Jeg tok utgangspunkt i en semistrukturert intervjuform der intervjuet hadde ett formål om å undersøke erfaringer om tiltaksprosessen ved utforming av hjelpetiltak. Semistrukturerte intervjuer kjennetegnes ved at det har ett formål og at det er en blanding mellom åpen og lukket samtale samt at en intervjuguide benyttes. En intervjuguide

er strukturert med ulike tema og spørsmål (Kvale & Brinkmann, 2021, s.46). Videre vil jeg presentere hvordan intervjuguiden er bygget opp og hvordan jeg benyttet den i intervjuene.

4.2.2 Intervjuguide

Intervjuguiden som benyttes i denne oppgaven er strukturert etter forskningsspørsmålene som er presentert tidligere i oppgaven for best mulig å kunne få tilstrekkelig oversikt og et så samlet bilde av prosessen og utformingen som mulig. Modellen jeg har tatt utgangspunkt i er «Tre-med-grener-modellen». Dette er en modell med ferdige temaer som springer ut fra ett hovedtema der målet er å innhente dybdekunnskap om temaene fra informantene, for deretter å basere analysen på sammenligninger fra informasjonen informantene har gitt om temaene (Thagaard, 2018, s.95). For å skape en god flyt i intervjuet er dramaturgien viktig. Altså hvordan temaene er lagt opp med tanke på den emosjonelle stigningen (Thagaard, 2018, s. 100-101). Derfor er dramaturgien i intervjuguiden lagt opp slik at den starter med enkle spørsmål om saksbehandlers bakgrunn. Deretter går vi over på tiltaksforløpet som er en mer teknisk og rutinebasert del. Så følger barnets medvirkning som handler om saksbehandlers erfaringer og kompetanse rundt prosessen med å fremheve barnets stemme. Intervjuet avsluttes med tverrfaglig samarbeid der informanten forteller om tjenestens- og personlig erfaringer om tema.

Under hvert tema laget jeg tre til syv åpne spørsmål som skulle hjelpe informanten til å fortelle om sine erfaringer. Får å innhente så mye informasjon som mulig forsøkte jeg å stille oppfølgingsspørsmål for at informanten skulle utdype mer om tema gjerne i form av eksempler. Ved at informantene eksemplifiserer hendelser og erfaringer er det enklere for meg å kunne sette dette i sammenheng med informasjonen som blir gitt. Et annet metodisk valg jeg gjorde var at informantene fikk tilsendt intervjuguiden i forkant slik at de hadde mulighet til å reflektere og kanskje snakke med sine kollegaer om hvordan de jobber med utformingen av hjelpetiltak (Thagaard, 2018). Jeg ønsket at informantene i forkant av intervjuene hadde reflektert og samlet opp noen av sine erfaringer slik at intervjuene ble mer utdypet. Det var imidlertid stor variasjon av tid informantene hadde å forberede seg på som skyltes hektiske arbeidsdager. Videre i neste underkapittel vil jeg redegjøre for prosessen med å rekruttere informanter til forskningsprosjektet.

4.2.3 Rekruttering av informanter

For å svare på problemstillingen min trengte jeg saksbehandlere i barneverntjenesten. Kriteriene for deltakelse var at informanten måtte jobbe med hjelpetiltak som saksbehandler i barnevernet på det tidspunktet intervjuet fant sted slik jeg nevnte tidligere. Det var ingenting som tilsa at jeg burde ha en geografisk avgrensning i forhold til min problemstilling så jeg valgte å søke etter informanter i hele landet. Jeg startet med å sende ut e-post med informasjonsskriv til flere barneverntjenester i landet og fulgte opp med å ringe. Svarene jeg fikk resulterte ikke i noen informanter og jeg ble nødt til å tenke nytt og annerledes for å komme i kontakt med informanter. For å øke sjansen til å rekruttere informanter utvidet jeg også kriteriene slik at alle barnevernsansatte som har saksbehandler ansvar og jobber med hjelpetiltak kunne delta. Heretter vil jeg benytte saksbehandlere som en samlebetegnelse på informantene som deltok.

Det var utfordrende å komme i kontakt med saksbehandlere som ønsket å delta i dette forskningsprosjektet mye grunnet det pågående presset og arbeidslasten saksbehandlere hadde. Jeg valgte da å benytte snøballmetoden for å komme i direkte kontakt med mulige informanter. Rekrutteringen foregikk ved at jeg tok kontakt med personer i mitt nettverk som kunne gi meg navn på andre personer som jobber med hjelpetiltak i barnevernet (Thagaard, 2018, s.56). Disse igjen ga meg nye navn jeg kunne kontakte og sånn fortsatte jeg. Etter endt rekrutterings- og inklusjonsprosess gjensto fem informanter som innfridde kriteriene til forskningsprosjektet. De aktuelle informantene representerte fem ulike barneverntjenester fra nord til sør i landet slik at jeg fikk ett bredere spekter av informasjon om hvordan de ulike barneverntjenestene jobber med utforming av individuelle hjelpetiltak til barn. Det var ulikt hvor lenge informantene hadde jobbet med hjelpetiltak. Alt fra noen måneder til over 10 år. Flere av disse har jobbet som generalister som vil si at de har flere andre oppgaver innen barnevernet i tillegg til hjelpetiltak slik jeg har skrevet tidligere om barnevernets organisering. Kommune størrelsene var ulike og alt fra underkant av 1000 innbyggere til interkommunale kommuner med tett opp mot 20 000 innbyggere totalt. Det var 4 kvinner og en mann som deltok.

Informantene som stilte til intervju, var basert på et tilgjengelighetsutvalg fordi disse informantene var de som var tilgjengelig gjennom å bruke snøballmetoden til rekruttering. Ett tilgjengelighetsutvalg vil si at personer gjøres tilgjengelig for meg gjennom andre og en av utfordringene med dette er at jeg kan komme i kontakt med saksbehandlere som er mer

interessert i å fortelle om det de mestrer fremfor det som kanskje er utfordrende ved individuelt tilpasset hjelpetiltak slik det er i dette forskningsprosjektet (Thagaard, 2018, s. 57). Jeg vil imidlertid hevde at det informantene fortalte i intervjuene både viste de positive siden like mye som utfordringene de sto ovenfor i hverdagen.

Da det var utfordrende å få informanter til dette forskningsprosjektet er det vanskelig å si at informasjonen mine informanter ga meg nådde ett metningspunkt da dette krever at informasjonen som blir gitt ikke gir ny informasjon (Thagaard, 2018, s.59). Jeg vil likevel hevde at de fem informantene er representative for undersøkelsens hensikt og gir en indikasjon på hva problemstillingen etterspør. I det neste underkapitlet vil jeg beskrive nærmere gjennomføringen av intervjuene.

4.2.4 Gjennomføring av intervju

Intervjuene ble estimert til å vare 1 time noe informantene fikk informasjon om i forkant. Det var deretter opp til den enkelte hvor lang tid som ble brukt og hvor mye de ønsket å si. Intervjuene ble i hovedsak gjennomført på teams dersom informantene hadde mulighet og samtykket til dette. Ett intervju ble gjennomført på telefon grunnet omstendighetene og tilgjengeligheten. Intervjuene varte fra 35 til 70 minutter der jeg også brukte tid på å snakke om andre tema og bli kjent for å skape en tillitsfull og fortrolig samtale. Dette er i følge Thagaard (2018, s.99) å ta regi av intervjusituasjonen der jeg som intervjuer viser støtte og sympati til informanten for å skape trygghet til å snakke om tema. Når atmosfæren var lagt ga jeg en kort gjennomgang av hva de samtykket til for deretter å stille spørsmålene fra intervjuguiden.

Under intervjuene var jeg bevisst på hvordan jeg fremsto for informantene der jeg viste min interessert og nysgjerrig til det de hadde å fortelle. For å skape flyt i samtalen og oppmuntre informanten benyttet jeg «prober» som er positiv respons på det informanten forteller ved å nikke, smile, si ja, mhm og stille spørsmål og komme med eksempler til videre refleksjon under intervjuene (Thagaard, 2018, s.96). Kroppsspråket som informantene viste under intervjuene på teams var svært nyttig. Når det ble pause under intervjuene kunne jeg lese personen og gi pauser til refleksjon der det kom til uttrykk eller ta samtalen videre inn på ett nytt spørsmål eller tema dersom informanten ga uttrykk for dette (Thagaard, 2018, s.96). Intervjuet som ble gjennomført på telefon gjorde de vanskelig å vurdere disse pausene da jeg

ikke kunne lese kroppsspråket. Når intervjuet var gjennomført startet transkriberingen av materialene. Denne prosessen vil jeg redegjøre for i det neste underkapitlet.

4.2.5 Transkripsjon

Når intervjuene er gjennomført skal de transkriberes fra muntlig til skriftlig form slik at det er bedre egnet til analyse. Når intervjuet er omgjort til tekst blir det mer oversiktlig for å analysere senere (Kvale & Birkmann, 2021, s.206). Kvale og Birkmann (2021, s. 207) skriver om den ene grunnregelen i transkripsjon: *skriv uttrykkelig i rapporten hvordan transkripsjonene er utført*. Som skrevet tidligere benyttet jeg transkripsjonsfunksjonen til teams til å transkribere grovt. Ved hjelp av denne funksjonen fikk jeg ut ett dokument med det som var fanget opp av lyd i intervjuet. Deretter hørte jeg gjennom intervjuet en gang der jeg skrev ordrett hva som ble sagt i hvert intervju. Når jeg satt med ett renskrevet transkribert intervju gikk jeg gjennom intervjuet på nytt og fjernet støy, dobbelt ord og ga setningene mening ut ifra det som faktisk ble sagt. Jeg fant det hensiktsmessig å sitte igjen med transkriberte intervjuer som innehold informasjon og meningsbærende setninger for å lettere kunne analysere det senere. I denne prosessen anonymiserte jeg intervjuene ved å fjerne ord og uttrykk eller konkrete steder som kunne bidra til å identifisere informantene. Videre begynte jeg analyseprosessen av dataene og denne prosessen vil jeg redegjøre for i det neste kapitlet.

5 Analyse

I det forgående kapitlet har jeg redegjort for hvordan dataene er samlet inn og i dette kapitlet vil jeg redegjøre for tematiske analysemetode som jeg har benyttet for å fremme kunnskap, samt beskrive prosessen ved denne analyseformen.

5.1 Tematisk analyse

Tematisk analyse handler om å gå i dybden på de temaene som informantene har gitt data om slik at vi får en dypere forståelse av hvert enkelt tema. Temaene som er analysert frem går igjen i alle intervjuene og gir oss en mer utfyllende beskrivelse (Thagaard, 2018, s.172). Gjennom utarbeidelse av intervjuguiden valgte jeg tre ulike tema som jeg ønsket at informantene skulle svare på og ved å velge en temabasert intervjuguide valgte jeg også en tematisk analyse til denne undersøkelsen da dette var mest egnet for undersøkelsens formål. For å få en bedre forståelse av hvordan saksbehandlere opplever tiltaksprosessen ved utforming av hjelpetiltak til barn valgte jeg som nevnt tidligere tre tema som jeg ønsket å undersøke. Ved en tematisk analyse kodes data innenfor temaene og ulike mønster innenfor teamene blir kategorier som er ulike elementer innenfor hvert tema (Thagaard, 2018, s. 171). Slik får man en dypere forståelse av teamene og det var derfor hensiktsmessig å benytte denne analytiske tilnærmingen.

Intervjuene ble som beskrevet tidligere transkribert ved hjelp av transkriberingsfunksjonen til teams og deretter jobbet med til jeg hadde transkriberte intervjuere med meningsbærende setninger som ble utgangspunktet for analysen. Under analysen har jeg hatt fokus på at dataene jeg har hentet ut blir sett i sammenheng med konteksten og det helhetlige intervjuet når jeg har tolket det i ulike koder som springer ut fra det hermeneutiske ståstedet som er nevnt tidligere. Jeg startet derfor med å lese gjennom intervjuene da dette er et viktig steg i analyseprosessen for at jeg skal være så fortrolig til innholdet som mulig i følge Thagaard (2018, s.152). Deretter startet jeg å markere det jeg mente var viktig informasjon i teksten. Her gikk jeg og veileder gjennom ett intervju hver for oss og sammenlignet for å være sikker på at viktig informasjon ikke ble borte. Ved hjelp av koding i en analyse finner vi meningen gjennom utsnitt i teksten som er med på å beskrive de ulike temaene (Thagaard, 2018, s. 153). I min analyse bruke jeg koder som inneholdt nøkkelbegreper samt at jeg skrev ned

kommentarer underveis sammen med kodene. Å skrive kommentarer underveis som kalles «memos» og har til hensikt å hjelpe med refleksjon rundt meningsinnholdet i dataene (Thagaard, 2018, s. 154). Informasjonen jeg fikk ble tolket og jeg laget kommentarer i teksten med mine tolkninger over det som ble sagt.

Kodeordene eller setningene er mine tolkninger om meningsinnholdet i intervjuene og danner grunnlaget for analysen (Thagaard, 2018, s.159). Det er mønstrene og sammenhengen i kodingen som skaper kunnskap om ulike kategorier som forteller om ulike aspekter ved temaene. Jeg kodet alle intervjuene og la disse kodene inn i en tabell under hvert tema. Dette for å ha best mulig oversikt over hva de ulike informantene sa om de ulike temaene. Jeg fikk ved hjelp av denne tabellen god oversiktlig over kodingen og mønstrene. Innenfor hvert tema finner vi kategorier som skal gi mening til temaene gjennom kodene som er utarbeidet og dette er «pattern coding» slik Miles et al (Henvist i Thagaard, 2018, s. 154) betegner prosessen. Når kategoriene skal uformes ser jeg etter mønster i kodene som er relevant og disse kategoriene er med på å fortelle oss om det overordnede tema. I denne prosessen blir kodene jeg har laget til mindre kategorier der ulike aspekter ved temaet viser seg. Her fant jeg blant annet ut at relasjon og tillitt og helhet og hverdagsliv var sentrale kategorier som gikk igjen i temaet tiltaksprosessen.

Da en temaanalyse sin svakhet er at informasjonen blir tatt ut av kontekst har jeg vært tro til meg selv i de situasjonene der jeg har følt at jeg har mistet helheten og overtolket det informantene faktisk har sagt. Da har jeg gått tilbake til intervjuene og sett min fortolkning i lys av helheten informantene sa dette i slik at informasjonen informantene mine har gitt fortsatt er tro til det de mente. Videre i det neste kapitlet vil jeg ha et kritisk blick på prosessen med gjennomføringen av denne undersøkelsen og dens validitet og reliabilitet.

6 Datakvalitet

I dette kapitlet har jeg valgt å ta for meg hva jeg har gjort for å vise god forskningsetisk praksis i denne undersøkelsen samt ett kritisk blikk på undersøkelsen og de prosessene som er presentert. Det er viktig for prosjektet å belyse dette for å vise til hva jeg har gjort som for å vise god forskningsetikk.

6.1 Forskningsetikk

I forkant av prosessen med å innhente informanter søkte jeg godkjenning fra SIKT om å få gjennomføre dette forskningsprosjektet. SIKT er ett statlig forvaltningsorgan som har til hensikt å drive nasjonal og internasjonal samfunnsutvikling fremover blant annet gjennom forskning (SIKT, u.å). Søknaden inneholdt prosjektplanen for oppgaven, informasjon og samtykkeerklæring og intervjuguiden til oppgaven samt informasjon om hvilke erfaringer jeg ønsket å innhente. Det var ikke nødvendig å innhente sårbare data for å undersøke min problemstilling og heller ingen nødvendige personopplysninger slik som personnummer og lignende. Jeg fikk automatisk svar fra SIKT 11.01.24 og SIKT godkjennelsen er vedlagt oppgaven (Vedlegg 1). Datahåndteringen er gjort i tråd med UiT sine retningslinjer for datahåndtering. Dette innebar at intervjuene ble passord beskyttet på pc og tilsendt veileder gjennom sharepoint som er en sikker måte å dele anonymisert informasjon. Informantene har også blitt anonymisert på alle mulige måter som for eksempel geografi, kjønn, alder og stilling.

Informert samtykke er en del av retningslinjene for hvordan en kan yte god forskningsetikk og innebærer at informanten skal ha tilstrekkelig med informasjon om prosjektet (Thagaard, 2018, s.22). Informasjonsskrivet og samtykkeerklæringen ble sendt på e-post til informantene i forkant og inneholdt informasjon om hvilke risiko som er knyttet opp til forskningsprosjektet, hva prosjektet vil gå ut på og hva de samtykker til ved deltakelse. Informantene fikk selv krysse av for om de ville delta i undersøkelsen med kun lyd eller lyd og bilde. Informasjonsskriv med samtykkeerklæring og intervjuguiden er vedlagt oppgaven (Vedlegg 2 og 3). Videre forsikret jeg meg om at informantene fikk informasjon muntlig om hva de samtykket til og om de fortsatt samtykket og deres rett til når som helst trekke sitt samtykke skriftlig eller muntlig uten konsekvenser.

I denne undersøkelsen vil jeg hevde at det ikke var en negativ byrde for informanten å delta da denne undersøkelsen kan bidra til bevissthet rundt fenomenet både for den enkelte saksbehandler som deltar, men også fagmiljøer rundt. Undersøkelsen er ment til å gi innsikt og forståelse av hvordan barnevernet jobber og erfarer tiltaksprosessen med individuell tilpasning av hjelpetiltak til barn og kan bidra til å fremme kunnskap og kompetanse på dette feltet. Informantene bekreftet også i intervjuene at de syntes det var viktig å delta i slike undersøkelser.

6.2 Reliabilitet

Reliabilitet derimot skal si noe om hvor påliteligheten resultatene i dette prosjektet faktisk er (Kvale & Birkmann, 2021, s.187). For å styrke denne oppgavens reliabilitet har det vært viktig for meg at alle prosessene jeg har gjort har vært transparent. Transparent betyr å vise gjennomsiktighet i arbeidet som er gjort med utformingen av undersøkelsen slik at andre kan stole på at informasjonen jeg har innhentet er gjort på en pålitelig måte (Thagaard, 2018, s. 188). Jeg har derfor valgt å ta for meg grundig de prosessene som er gjort i denne undersøkelsen. Ved å vise hvilke metode som er brukt og andre prosesser ved utformingen av dette forskningsprosjektet har jeg vist åpenhet og gitt en detaljrik informasjon rundt prosessene samt utfordringene knyttet til disse.

En viktig del av å vise til reliabiliteten i ett forskningsprosjekt er å være kritisk til sine egne valg omkring gjennomførelsen av undersøkelsen. En svakhet jeg ønsker å trekke frem er når informantene fikk tilsendt intervjuguiden før intervjuene slik at de hadde mulighet til å forberede seg. Da tidspunktene for intervjuene ble gjort fortløpende var det varierende grad av forberedelse de ulike informantene fikk. Informantene fikk alt fra under 24 timer til to uker på å forberede seg og dette var avhengig av når informantene først hadde anledning til å delta i forhold til deres timeplan. Noen var mer forberedt enn andre og at de som var mer forberedt svarte bedre og mer utfyllende enn de som ikke var forberedt.

Utvalget i dette forskningsprosjektet består av 5 informanter som alle har gitt data med bakgrunn i spørsmålene i min intervjuguide. Hensikten er å kunne si noe om mønster eller tendenser når jeg undersøker hjelpetiltak som et fenomen for akkurat denne gruppen jeg har forsket på. Disse mønstrene eller tendensene er grunnlaget for å undersøke tematikk på ett dypere nivå for å få mer sikker kunnskap. I dette ligger det ett etisk grunnlag i form av

hvordan jeg presenterer mine data. Det er viktig for reliabiliteten at det skilles mellom hva informantene har sagt og hva jeg som forsker har fortolket meg frem til når jeg skal presentere data i oppgaven. Det skal ikke være tvil om hva informanten har sagt. Jeg har reflektert over min rolle som forsker og hvilken betydning dette kan ha for mine data (Thagaard, 2018, s.188-189). Jeg har derfor valgt å bruke sitater fra intervjuene i presentasjon av hovedfunn kapitlet og deretter gitt uttrykk for hvordan jeg tolker dette. Dette vil jeg være tydelig på i presentasjon av hovedfunn kapitlet og videre vil jeg se nærmere på hvilke faglige vurderingen som er gjort for å validere mine fortolkninger.

6.3 Validitet

Validitet handler om gyldigheten av tolkningene mine som forsker og om det som kommer frem i denne oppgaven er transparent. Slik transparens kommer til uttrykk i min undersøkelse er at jeg har redegjort for det teoretiske grunnlaget og vitenskapelig posisjonering som har vært grunnlaget for hvordan jeg har fortolket dataene (Thagaard, 2018, s.189). Tidligere i oppgaven er det redegjort for hvordan analysen er gjennomført noe som også styrker validiteten.

Videre har jeg valgt å styrke validiteten i mitt forskningsprosjekt ved at veileder har deltatt gjennom prosessen med analyse av data. Samt at jeg har hatt opptak av intervjuene som jeg har kunnet se tilbake på og jeg har forsøkt å lage en så trygg atmosfære under intervjuene som mulig får å få det mest troverdige informasjonen. I tillegg til dette har jeg sett mine funn i lys av annen faglitteratur og fagfellevurderte artikler for å validere mine fortolkninger. Alle disse vurderingene har jeg gjort for at undersøkelsen skal bli så pålitelig som mulig.

Det som svekker validiteten i denne undersøkelsen, er at det ene intervjuet ble gjennomført på telefon der jeg mistet muligheten til å lese kroppsspråket og i det samme intervjuet var det ett større tidspress som preget intervjuet. Det var utfordrende å vite om informanten var stille for å vente på det neste spørsmålet eller om informanten reflekterte for seg selv rundt svaret. Dermed viste ikke jeg når jeg skulle gå videre med neste spørsmål eller om jeg skulle gi mer tid til refleksjon. Da det var begrenset med tid til gjennomføringen av dette intervjuet var dette også en faktor som påvirket meg og jeg fikk ikke stilt alle de oppfølgingsspørsmålene jeg hadde ønsket for at informasjonen ble mer utfyllende. Informanten fikk heller ikke muligheten til å forberede seg da det var utfordrende å finne ett passende tidspunkt for

informanten og intervjuet ble gjort allerede morgenen etter. Sett i lys av undersøkelsen ser jeg at dette er en svakhet ved min gjennomføring av intervjuene og kan ha preget dataene. Dette med bakgrunn i at jeg ikke fikk spurt like mange oppfølgingsspørsmål som jeg hadde trengt og det var noe vanskeligere å fortolke dataene da det var mindre tydelige enn de andre intervjuene.

På generelt grunnlag hadde det vært hensiktsmessig å stille flere oppfølgingsspørsmål eller bekreftende spørsmål for at informasjonen hadde kommet enda tydeligere frem. Dette kunne gitt meg ett bedre utgangspunkt når jeg skulle analysere funnene. Ved å ikke stille flere oppfølgingsspørsmål var det opp til meg å fortolke hva som ble sagt og jeg fikk heller ikke bekreftet informasjonen som ble gitt ved å ikke stille bekreftende spørsmål. Dette kan ha svekket validiteten, men samtidig har jeg vært tro til det informantene har fortalt. I det neste kapitlet vil jeg fortsette med å presentere hovedfunnene i undersøkelsen.

7 Presentasjon av hovedfunn

I de foregående kapitlene har jeg redegjort for hvordan jeg har kommet frem til dataene i forskningsprosjektet. I dette kapitlet vil jeg presentere hovedfunnene i denne oppgaven. Under analysen av datamaterialene var det tre tema som kom tydelig frem. Disse temaene er:

- Tiltaksutforming
- Barnets medvirkning
- Tverrfaglig samarbeid

I de neste underkapitlene vil jeg si noe felles for hvert tema før jeg tar for meg kategoriene og presenterer data fra informantene og hvordan dette har blitt fortolket.

7.1 Tiltaksutforming

For å fatte ett vedtak om hjelpetiltak må det være vurdert det slik at behovet er til stede for de barna og familiene som trenger det. I prosessen med å utforme hjelpetiltak er det noen ulike faktorer som spiller inn på hvilke muligheter den barnevernansatte har til å individuelt tilpasse hjelpetiltak til barnet. Slik jeg har tolket dataen fra informantene er det tydelig at det krever mer relasjon og tillit samt at saksbehandler evner å se barnet ut ifra et helhets- og hverdagslivsperspektiv. Det som er felles for alle er at hjelpetiltakene er satt på forhånd i undersøkelsesfasen, men her er det ulikheter i form av om saksbehandleren følger disse sakene videre eller om de mottar saken når tiltaket er bestemt. Det vil derfor i dette temaet bli presentert noen kategorier som handler om tiltaksutforming og hvordan dette påvirker muligheten til å individuelt tilpasse hjelpetiltak til barn. Vi skal først to for oss hvordan de to vanlige retningene innen organiseringer kommer til syne i denne undersøkelsen.

7.1.1 Organiseringen av tjenesteutforming

I intervjuene har jeg spurt etter tiltaksprosessen og hvordan saksbehandlere jobber med utforming av hjelpetiltak. Det kommer frem i intervjuene at det er to ulike måter saksbehandlere jobber ut ifra hvordan barnevernet er organisert. Tre av mine informanter definerer seg som generalister. De to andre informantene jobber med hjelpetiltak primært.

Dette er interessant i forhold til min problemstilling som handler om vurdering og tilpassing av hjelpetiltak. Betydningen av dette er noe jeg vil diskutere senere.

Jeg vil nå presentere generalistene sitt perspektiv på utforming av hjelpetiltak: *«Det heter seg jo i loven at du skal bruke inntil 3 måneder på å avslutte en undersøkelse, og der er jo jeg av den formening at jo tidligere du kommer inn og der du ser tidlig at her er det behov for hjelpetiltak, så begynner du allerede å jobbe med familien i undersøkelsen»*. Når saksbehandleren som er generalist har adressert behovet for hjelpe er det ingenting som hindrer saksbehandleren å starte arbeidet med familien. Som generalist har saksbehandleren mulighet til å starte arbeidet fortare og er derfor mer effektiv i sitt arbeid. En annen informant sier: *«Vi tar utgangspunkt i bekymringsmeldingen så har vi ett verktøy vi bruker. Vi bruker en trekant med barnet i midten. Den tar for seg medvirkning, barnets behov og foreldrenes omsorg, barnets utvikling og så videre»*. Gjennom hele prosessen med utforming av hjelpetiltak er det en helhetlig vurdering med utgangspunkt i dette verktøyet som brukes som skal bidra til at barneverntjenesten treffer behovet. Saksbehandleren som jobber med familien gjennom hele prosessen får mulighet til å følge opp og være kreativ og se de enkelte barna. Den siste informanten forteller: *«Det går jo mye på, etter hvert holdt på å si erfaring, kanskje også litt sånn magefølelse»*. Under utformingen av hjelpetiltak bruker saksbehandleren undersøkelsesperioden til å finne ut av hva som er behovet. Informanten har etter lang tid gjort seg opp erfaringen med å finne ut av hva som er behovet til barnet og familien og får muligheten til å følge dette opp. Å følge opp familiene gjennom hele prosessen er felles for de mindre kommunene jeg har undersøkt og videre vil jeg ta for meg hvordan det er for saksbehandlerne som jobber som spesialister.

En informant sier det slik om tiltaksprosessen fra ett tiltakssaksbehandlers perspektiv: *«Vi som jobber i tiltak får oftest en ferdig oppskrift på det som er tenkt at vi skal inn med»*. Saksbehandlerne i tiltak er ikke delaktige i tiltaksprosessen som kan bidra til at de ikke har tilhørighet til verken tiltaket eller familien. *«Hvis det er en helt ny sak som kommer, så blir saken undersøkt og når undersøkelsesteamet er ferdige med den, så gir de den til teamlederne på tiltak, også gjør de en vurdering på hvem som av oss kontaktpersoner som skal ha den saken»*. Slik forteller en annen informant det og vi kan se at dette at saksbehandleren ikke har noen tilknytning til saken fra før og at de blir tildelt ulike saker bed bakgrunn i hvilke typer saker saksbehandleren er god til. Kunnskapen til den enkelte saksbehandler benyttes i saker for å få en mer spesialisert tilnærming slik jeg ser det.

«Når det er så travelt som det er her. Vi ligger så høyt med meldinger at det er ingen som rekker noe som helst, da blir det ofte litt sånn at det går fort i svingene og når undersøkelsen er ferdig finner vi tiltak og en tiltaksarbeider. Vi drømmer om å ha gode overføringsmøter fra undersøkelse til tiltak, noe vi også får til. Så stort sett har vi dette i rutinen, men dette kan avvike litt sånn innimellom». Overføringsmøter fra undersøkelse til tiltak fungerer ikke helt slik det skal i henhold til rutiner. De mister verdifull informasjon ved å forhaste avgjørelser.

Videre forteller også den samme informanten at: «Det er ofte at jeg synes at tiltakene endrer seg underveis, fordi at vi har bommet på første forsøk på en måte». Manglende kjennskap til familienes egentlige behov skaper større fare for at sakene kommer tilbake. Det er utfordrerne å finne ut av behovet til barnet gjennom undersøkelsesfasen noe som kan føre til feil valg av tiltak. En annen informant sa det slik: «Noen ganger ser vi at det er andre ting det handler om. Kanskje noe vi ikke har spurt om dukker opp i en samtale som endrer behovet». Det dukker opp ny informasjon som kan være med på å endre problemforståelsen og det vil ta lengre tid for barnet å få den hjelpen som de har rett på. Videre kom det frem at relasjon og tillit var sentralt for utvikling av individuelle hjelpetiltak til barn og jeg vil nå presentere data fra informantene om dette.

7.1.2 Relasjon og tillit

Hvordan saksbehandleren sin relasjonskompetanse viser seg å ha en betydning i form av om de treffer behovet til barnet. Dette innebærer blant annet hvordan de tilnærmer seg barnet for å finne ut av hva som er behovet og også om barnet er trygg til å gi uttrykk for sine egne ønsker å behov uten ytte påvirkning. Relasjon og tillit er sentralt, og en informant sier det slik: «Jeg understreker viktigheten av det her med relasjonsbygging for å komme i posisjon til å få til noe i det hele tatt. På den måten legger man grunnlaget for at barnet selv også kan reflektere litt rundt sine egne behov og ønsker. Jeg tenker at åpenhet, at man ikke skjuler noe innbyr ett samarbeid på den måten at man involverer og er åpen om hva som skjer og hva man gjør». Uten en god relasjon til barnet kommer en ikke frem til behovet. Åpenhet kan bidra til å skape tillit til barnet og barnet vil kunne åpne seg opp og reflektere sammen med saksbehandler om hva som er utfordringer og hvordan de sammen kan løse disse.

Informanten sa det slik: «Det som er når man skal utforme et hjelpetiltak, er at det setter litt krav til å danne en god relasjon til barnet at man blir kjent med det». Saksbehandleren må evne å skape god relasjon med barnet slik at de kan samarbeid og jobbe sammen mot ett felles mål. Skape tilhørighet for barnet kan bidra til å treffe med tiltakene. Videre forteller tre

informanter om hvordan de arbeider med å skape tillit og relasjon. *«Den første dagen går kanskje til å trøste dem og fortelle at vi er først og fremst for her for å forstå og hjelpe. Når roa kommer, kan man begynne og da åpner det seg veldig mye og det kan forandre seg underveis der mor forteller noe og far forteller noe helt annet. Min mor brukte å si: Du får svar på det du har vett til å stille»*. For noen familier er trygghet rundt situasjonen og anerkjennelse av følelser avgjørende for å danne god relasjon til det videre arbeidet. At saksbehandleren er åpen og direkte for å komme til kjernen av problemet er avgjørende for at saksbehandleren treffer med tiltaket til barnet. Noen ganger kan det være mange fagpersoner som barnet forholder seg til og i slike situasjoner forteller en informant dette: *«Jeg bruker mye via fordi at det ofte er mange å forholde seg til for ungene. Hvis ungen allerede har kontakt med helsesykepleier, kobler jeg meg ofte på der. Så vi kan ha et samarbeid der mellom den barnet er vant til å snakke med som er en tillitsperson i utgangspunktet»*. Det handler om å gjøre barnet trygt og bruke ressursene rundt barnet for å kunne få bedre kjennskap til problemene. Det er ikke alltid slik at saksbehandlerne er tillitspersoner og derfor må man se seg selv og evne å gi andre plass for å kunne tilby god og tilpasset hjelp.

«Noen ganger er det sånn at jeg overtar en tiltakssak og begynner å jobbe i familie, så kanskje jeg kommer tettere på dem, for det gjør du ofte ikke undersøkelse, fordi det er veldig skummelt for mange. Så jeg har tenkt etter mye erfaring og kanskje saker som kommer tilbake at oi her har vi bommet på første forsøk på en måte». Relasjonen har betydning for utvikling av hjelpetiltakene og når tiltak får en ferdig oppskrift fra en annen saksbehandler kan det være ulik oppfatning av behovet. Det kan tenkes at det ikke er like stor interesse for å skape gode relasjoner med familiene hvis de allikevel skal bytte saksbehandler senere i prosessen. Det er heller ikke enkelt å skape den gode relasjonen i hverdagen slik en informant fremhever: *«Disse samtalene med foreldrene hvor man har den tilliten der de kan tørre å fortelle hva de egentlig trenger. Det er ikke så lett å få til i hverdagen vi har, så jeg tror ofte vi setter i gang tiltak også er det noe helt annet»*. Når saksbehandlerne ikke tar seg tid til å bygge relasjon er sannsynligheten for å ikke treffe med tiltaket større. Videre forteller informanten at det tidspresset som gjør dette vanskelig. *«Vi bruker ikke mye familierapi for eksempel ved å skape trygghet i rommet. Hvordan er det for deg å være her? Dette har vi lyst til å finne ut av sammen med deg. Altså jeg syntes det er veldig lite av det da»*. Saksbehandlernes arbeidslast er til tider ett hinder for å skape trygghet til familien og dette kan øke sannsynligheten for at familien ikke åpner seg opp om sine behov og ønsker.

I forlengelse av det informanten fortalte om å jobbe i familien allerede i undersøkelsesfasen sier informanten dette: *«Det handler om å få til den gode relasjonen med familien og sammen med dem bli enige om hva man trenger»*. God relasjon skaper godt samarbeid og bedre tilpassede hjelpetiltak. For å skape denne gode relasjonen forteller samme informant at dette skal til: *«Jeg tror at veldig mye av jobben består i å ufarliggjøre barneverntjenesten og fremstille seg som en hjelper og ikke en overformynder som kommer inn og skal bruke makt bare fordi vi kan»*. Ved å ufarliggjøre barneverntjenesten skaper du tillit til familiene du jobber i, og tilliten åpner opp for samarbeid og videre relasjonsarbeid. Saksbehandleren er bevisst sin rolle som overformynder og forsøker å minimere denne distansen og møte familiene der de er.

«Det jeg gjorde egentlig for å bygge litt relasjon var at jeg foreslo at vi skulle ta en jakt tur sånn for å komme litt inn på, fordi jeg er Jæger selv da». Videre forteller informanten: *«Det her med å sitte på kontor med ungdom eller barn, det er ikke så lett for dem å sitte på hver sin side av bordet og ha den øyekontakten. Så da kan vi heller kjøre en tur i bilen for eksempel for å ha en samtale der, det blir ofte lettere for ungene eller for ungdommene»*. Informanten tar her bevisste valgt for å gjøre det enklere for barnet å åpne seg opp om sine utfordringer og ved å ha felles treffpunkt kan en lage en grunnleggende relasjon i bunn som kan videreutvikles med tiden. Barnet vil over tid kunne fortelle mer til saksbehandleren for å få den hjelpen barnet har behov for og ønsker. Dette tar oss videre inn på helhet og hverdagsliv som saksbehandlerne trekker frem som viktige syn på å få frem og dekke behovene til den enkelte familien og barnet.

7.1.3 Helhet og hverdagsliv

Slik jeg kan se av analysen er det tydelig at også helheten til barnets situasjon og hverdagslivsperspektivet påvirker hvordan hjelpetiltakene kan treffe behovet til barnet. For å kunne individuelt tilpasse hjelpetiltak til barn er saksbehandlerne avhengig av å få ett overblikk over situasjonen til barnet og familien. Ressursene til familien spiller inn på om tiltakene til vil lykkes og tiltakene til barnet bør sees i sammenheng med helhetssituasjonen og hverdagslivet slik jeg tolker det.

«Jeg ser nok på systemet som en hemske for å hjelpe mennesker. Det blir så rigid at hvis du ikke innfrir som hjelpemottaker, så tilpasser ikke vi noe videre. Du skal passe inn i en boks for å være en god tjenestemottaker og da syntes jeg de har feil fokus, fordi vi skal være der for dem, ikke motsatt». Saksbehandleren vi hører her er opptatt av å møte familiene og barna der

de er og tilrettelegger sin hjelp ut ifra deres behov. En annen informant forteller: *«Av og til må vi være den støttekontakten som bruker ganske mye tid på å hjelpe folk som mister hus, hjelpe dem litt med å komme inn i gjeldsordninger. Folk som ikke tørr å gå på navn»*. I de tilfellene der det er utfordringer i familien må saksbehandler møte disse utfordringene slik at det kan lette på situasjonen i hjemmet. En tredje forteller: *«Jeg kan være midt i en sak der hvor jeg tror jeg snart er snekker. Vi syntes vi er flinke til å finne gode løsninger og får lov til det»*. Handlingsrommet er stort og her er det behovet som står sentralt for å hjelpe. Hverdagen kan komme i veien og det er derfor viktig å tilrettelegge for best mulig samarbeid ut ifra konteksten barnet og familien befinner seg i. Saksbehandlerne vi ser her forsøker alle å hjelpe familien der problemene og behovet ligger gjennom tilrettelegging i hverdagen.

«Mødre som har flere omsorgsoppgaver som ikke klarer å kjøre den ungen til fotballcup. De får ha et menneske som plukker opp ungen drar dit, overnatter med ungen og får dem tilbake så de får være med på alt. Vi er veldig opptatt av at alle ungene skal få lov til å gjøre akkurat de fritidsaktiviteten dem har lyst til». Tiltakene behøver ikke være omfattende og noen ganger slik vi ser det er det behov for at saksbehandleren ser familien situasjon i sin helhet og ut fra ett hverdagslivsperspektiv. Saksbehandler må tilrettelegge ut ifra hverdagen og behovet for hjelp til familien de jobber med. Videre forteller en annen informant dette: *«Det kommer an på hvordan ressursene i den familien er for å kunne gjennomføre tiltaket. Noen er veldig på at de skal bruke minst mulig tid på reising i arbeidstiden og andre er ikke så nøye på det. Det er mange ting som avhenger, noe er systembasert og noe er personbasert»*. Saksbehandlerne tar ikke hensyn til familiens situasjon når de utformer tiltak noe som kan ødelegge virkningen av tiltakene da de ikke blir fulgt opp slik det er ment. Saksbehandlers personlige egenskaper avgjør om det blir tilrettelagt for tiltak som krever mer av familien eller ikke.

En informant uttaler i intervjuet: *«Det kommer som oftest mer frem hvis jeg spør om familie, barndommen deres, søsken, relasjoner. Jeg prøver å få det store overblikket. Hvor kommer du fra? Hva er det som har fått deg i denne situasjonen?»*. Bedre bilde av hvem foreldrene er og hvor de kommer fra kan bidra med informasjon om hva som gjør at familien har utfordringer. Når utfordringene er adressert kan saksbehandleren få bedre innsikt i hvilke behov som bør dekkes. En saksbehandler forteller: *«Det kan vise seg at mor har angst for å be om hjelp eller for den slags skyld ikke vet hvilke rettigheter som finnes»*. Når saksbehandleren skal starte opp med hjelpetiltak er det avgjørende å ha kunnskap om hva som faktisk er utfordringen og løse dette så raskt som mulig.

«Vi beveger oss mer bort fra symptomer og diagnose jeg til å se på hva det er, hva har skjedd med deg? Og hva gjør vi med det. Vi prøver å tenke mer helhetlig». Helhetlig vurdering av barnets situasjon kan bidra til bedre tilpasset hjelp ved at saksbehandleren dykker dypere inn i flere sider av barnets situasjon og setter dette sammen. Det som også kan bidra til å gi saksbehandleren ett helhetlig blick på situasjonen er slik denne informanten angir: *«Vi innhenter informasjon fra de aktuelle tjenestene der det er naturlig hvor de har hatt en del kontakt. Det er ut ifra det som kommer frem der og samtaler med foreldrene og barna som danner et helhetsbilde av hvor det er de har behov for hjelp».* I flere saker er det gjerne andre instanser inne som ser ulike sider av barnet eller familienes situasjon som kan bidra med informasjon til å konkludere hvilke behov barnet har. En felles forståelse av problemene kan derfor bidra til bedre tilpassede tiltak for barnet. Videre forteller en annen informant dette: *«Det er lettere å holde sammenhengen når vi bruker den barnet i sentrum modellen, det var mer sprikende før. Det er mer struktur og det er lettere å se hvor vi ender, og at vi får de rette tiltakene».* Ved å ha en fast struktur er det enklere for saksbehandleren å holde ha ett helhetlig overblikk over barnets situasjon og gjennom dette kunne finne frem til et passende tiltak til barnet.

7.2 Barnets medvirkning

Det var interessant å se på hvordan medvirkning ble praktisert i de ulike tjenestene og hvordan dette påvirket barnet og familiene. Det som er felles for dette tema er at medvirkning forgår i varierende grad med barn og familie og det er flere mulige påvirkninger som gjør det utfordrende for flere å la barna medvirke tilstrekkelig. Det vektlegges blant annet ett behov for flere rutiner og kunnskap for å fremme barns medvirkning og det er spesielt foreldrestyrte tiltak og tiltak bestemt på forhånd som gjør det utfordrende med medvirkning blant barn i barneverntjenesten.

7.2.1 Foreldrestyrt tiltak

Foreldrestyrt tiltak viser seg å være hemmende og utelukkende for medvirkning fra barnet. Det viser seg i informasjonen som er innhentet i denne undersøkelsen at barn får medvirke dersom det er tiltak som direkte påvirker barnet og ikke indirekte gjennom tiltak til

foreldrene. Det er andre faktorer som loven og krav som også gjør det utfordrende for saksbehandleren å finne tid til å la barnet medvirke.

En av mine informanter forteller dette i intervjuet: *«Når tiltaket er bestemt på forhånd så blir det ofte at vi snakker med barnet og forteller at mamma og pappa trenger foreldreveiledning. Da er det ikke noe spørsmål om hva syntes du om det? Tiltaket er bestemt på forhånd, men det er klart at i de sakene der tiltakene er støttefamilie eller besøkshjem for eksempel så må man ha med barna»*. Slik informanten forteller her ser vi at det er utfordrende å la barnet medvirke når tiltakene allerede er bestemt av de voksne. Barnet får da ikke muligheten til å si sin mening og blir heller ikke tatt med i prosessen ved utforming av hjelpetiltaket som barnet også er en del av.

Den samme informanten forteller også: *«Ofte så er de tiltakene foreldrestyrt på en måte da. Hva tenker vi at de foreldrene trenger? Også der kan man jo bomme da, så det er ikke sikkert ungene sier det samme som oss på en måte»*. Tiltakene som har til hensikt å avhjelpe barnets situasjon blir gitt til foreldrene og barna får ikke medvirke tilstrekkelig i saker der tiltakene er rettet mot foreldrene slik at barnets faktiske behov kanskje ikke blir sett. I slike tilfeller vil barnet kunne oppleve at hjelpen ikke dekker det faktiske behovet. Saksbehandleren mener at det er utfordrerne å ta med barnet i slike tiltak da de kanskje tenker at det ikke har en hensikt. I ett av intervjuene forteller informanten dette: *«En åtteåring har ikke så stor formening om råd og veiledning til foreldrene, for å hjelpe dem i hverdagen, men skal vi ta inn besøkshjem hver fjerde helg så er det klart at barnet vil merke det veldig godt»*. Vi kan her se at saksbehandlerne tilrettelegger mer for medvirkning i de tiltakene som treffer barnet direkte og som barnet fysisk vil kunne merke endringer ved. Prosessen med å få barnet med hele vegen er i utvikling slik informanten forteller her: *«Når jeg startet så var det helt vanlig at vi stort sett bare evaluerte med de voksne. Det har skjedd en endring, men noe lovgiver ikke tar inn over seg er at det er tidkrevende å få med barna»*. Slik det er lovfestet i bvl om medvirkning skal barna få medvirke i det som omhandler barnet og loven kan slik vi ser her være en hemmende faktor i seg selv for at barnet skal få medvirke. Denne informanten forteller også om mange lovpålagte oppgaver og dokumentasjonskrav som gir lite tid til å prioritere tid til å snakke mer med barna og gjerne da i evalueringer slik det er beskrevet her.

7.2.2 Rutiner for medvirkning

Medvirkning er slik informantene forteller en «må» oppgave som ikke skal fravikes. Det er lovpålagt, og det er ett krav til dokumentasjon som skal fremme barnets stemme. Innenfor

tema medvirkning fant jeg at det er ulike rutiner som benyttes for å sikre at barn får medvirke, men at det er noen utfordringer med dette blant annet at barn er uforutsigbare og at tiltaksprosessen ikke tilrettelegger for medvirkning i tilstrekkelig grad slik det er ment. Vi skal nå se på hva informantene har fortalt om rutinene for medvirkning.

«Vi må alltid få frem barnets stemme i ett vedtak for eksempel, det skal alltid skrives opp der og hvis ikke vi har barnet med så må vi begrunne hvorfor ikke de er med. Vi skal ha med barnets stemme og det gjør vi som regel ved å snakke med de som er gamle nok til å gjøre det. Så det er alderen som hemmer oss ofte da, hvis de er veldig små». Medvirkning skal til enhver tid være førende for arbeidet som legges ned sammen med barnet. For å fremme barnets behov er det sentralt å tenke hvordan en skal klare å se barnets stemme også når barna er for små til å uttrykke seg verbalt. Det kan virke her som at tjenesten ikke sørger for at barnets stemme blir hørt gjennom den nonverbale kommunikasjonen slik som tilknytning til foreldrene og at det bare konsentrerer seg om verbal kommunikasjon.

«Det er en gang sånn at barn skal høres og barn skal få informasjon som gjør at de kan uttrykke seg, men det er en kjempeutfordring tidvis fordi barna kan hoppe og danse den ene uken og vil en ting for så å endre mening». Voksne bestemmer når barna er uforutsigbare. Det er ikke alltid slik at det er enkelt å la barna medvirke i praksis da det er ulike ting som spiller inn til enhver tid og barnet har ikke en ferdig utviklet konsekvensenkning når de uttrykker sine meninger. Utfordringer knyttet til å la barnet få medvirke er flere og en annen informant forteller: *«Jeg kan med fordel si at vi kunne blitt flinkere til å la barna medvirke, men jeg tenker at vi i utgangspunktet går inn med en plan om det skal vi. I for eksempel oppstartsmøter eller familieråd kan du liksom høre med barnet, hva tenker du at mamma og pappa trenger? Hva tenker du de trenger å bli flinkere på? Vi har noen saker med støttekontakt eller aktivitetskontakt og jeg tenker at det er helt avgjørende at de får bestemme hva de vil, hvis ikke er det litt håpløst».* Her kommer det frem informasjon om at barnet har mye større mulighet for å medvirke i tiltak som barnet blir direkte berørt av fremfor indirekte gjennom foreldrene slik vi var inne på tidligere.

«Vi forklarer. Vi snakker med ungene om det tiltaket er noe de virkelig vil, også er det veldig lurt å forklare ungene hva det betyr slik at de skjønner hva det vil si». Informanten forteller her at de tar seg god tid til å forklare barna og prøve å få de til å forstå hva tiltakene innebærer for dem. Å sikre at barnet har tilstrekkelig med informasjon om tiltaket er essensielt for at tiltaket fungerer slik det er ment. Barnet skal ha tilstrekkelig informasjon slik at de kan

utrykke sin mening og det som informanten her påpeker er at barnet også skal skjønne hva det vil si å delta eller være en del av hjelpetiltaket som er tiltenkt.

«For å komme i posisjon til at barnet skal medvirke er du nødt til å ha noen møtepunkter og du må danne god relasjon til barnet og familien for å få til et bra samarbeid. Det her med å få barnet med på å utforme og kan si noe om sine behov tenker jeg er veldig viktig hvis vi skal treffe med hjelpetiltak». Her ser vi hvorfor det er viktig at barnet får medvirke og slik denne informanten gjør det er ved å skape møtepunkter og samhandle med barnet for å bygge gode samarbeidsvillkår som igjen kan bidra til at barnet åpner seg. Saksbehandleren bygger en god relasjon til barnet og forsøker å få barnet til å reflektere selv slik informanten også forteller. Da samarbeid som vi ser her er en avgjørende faktor for å lykkes med å få barnet til å delta er også samarbeidet rundt barnet viktig for utformingen av individuelle hjelpetiltak. Dette skal vi se nærmere på i det neste underkapitlet.

7.3 Tverrfaglig samarbeid

Som et av mine forskningsspørsmål hadde jeg til hensikt å finne ut av hvordan tverrfaglig samarbeid kan bidra i utformingen av individuelle hjelpetiltak til barn. Et av hovedfunnene i denne oppgaven var tverrfaglig samarbeid og innenfor dette team dannet det seg to ulike kategorier der det ene er hvordan tverrfaglig samarbeid er satt i system og det andre er utfordrende forhold som hindrer samarbeid. Det viser seg at ideen om tverrfaglig samarbeid er god, men det er noen hindringer når det kommer til struktureringen av slike samarbeid og det er en rekke andre utfordringer som informantene knytter til tverrfaglig samarbeid. Alle informantene oppgir at de benytter dette, men i varierende form og omfang. Jeg skal nå presentere videre funn om tverrfaglig samarbeid.

7.3.1 Tverrfaglig samarbeid satt i system

I alle barneverntjenestene jeg undersøkte fant jeg at det var tverrfaglig samarbeid i ulike former og det varierte hvordan strukturen var for slike samarbeid. De fleste oppga at de mest hyppige samarbeidene var mot skole, barnehage og PPT. Samarbeid mot helse, NAV, fysioterapeut, helsestasjon og skolehelsetjenesten blir også nevnt som viktige samarbeidspartnere for barnevernet. I noen barneverntjenester er det drøftinger på ledernivå

som utgjør samarbeidet mens andre iverksetter samarbeid i enkeltsaker ved behov for dette. Vi skal nå se hva informantene forteller om hvordan de jobber med tverrfaglig samarbeid.

Det er ulikt hvordan samarbeidet med andre tjenester er og her ser vi et eksempel fra den ene saksbehandleren som ble intervjuet: *«I individuelle saker samarbeider vi med andre tjenester dersom det foreligger samtykke. Eller har vi samarbeidsmøter med BUP, PPT, Helsestasjon og NAV månedlig der vi diskuterer saken anonymt. Vi har ukentlige kontordager på skolen og en dag i måneden ute i distriktene. Det har egentlig gjort samarbeidet med skole mye mer åpent, altså det er lettere for skolen å ta kontakt»*. I tillegg til å vurdere barnets behov for bredere samarbeid er det også i denne barneverntjenesten nærhet til tjenesten som gjør de mer tilgjengelige for andre instanser. Dette kan bidra slik jeg ser det til at kunnskap utveksles og bidrar til å forstå arbeidet til de andre tjenestene. Dette presiserer også en annen informant slik: *«Hensikten med at jeg drar inn andre instanser i sakene mine er for å få noen som har kompetanse inn på de områdene. Vi har tidlig innsats team som møtes hver sjette eller åttende uke og er sammensatt av barneverntjenesten, PPT, fysioterapeut og psykisk helse»*. Her ser vi at det er kunnskap og kompetanse som går utover tjenesten informantene er en del av er en nødvendig faktor for hvorfor de velger å strekke seg utenfor tjenesten. Det er hensiktsmessig å kunne dele av sin kunnskap for at barnet skal få den hjelpen det har behov for. Ulik kompetanse kan bidra til det helhetlige bilde av barnets situasjon og hvordan problemene kan avhjelpest av tjenestene sammen.

Videre forteller en informant om tverrfaglige møter slik: *«Vi har oppstartsmøter som vi bruker alt for lite som jeg ikke forstår hvorfor vi gjør, fordi det er her alle møtes. Den som har sendt meldingen leser opp meldingen, også er alle instanser der og konkluderer meldingen og tiltaket i dette møtet. Hvem kan gjøre hva? Hva har dere til forslag? Så det er jo egentlig en veldig god greie, men det tar litt tid så vi får det ikke helt til., men det er en veldig god måte å få gode tiltak inn i familien hvor alle har vært med på å bestemme og alle vet det samme»*. Det er avgjørende at tjenestene som deltar er samordnet slik at familiene opplever helhetlig hjelp fra instansene som deltar. Ved at tjenesten deler av sin kompetanse og erfaringer med barnet kan saksbehandleren tilby hjelpetiltak som er individuelt tilpasset barnet etter behovet. Selv om det er utfordrende med tverrfaglig samarbeid ser vi her at dette kan bidra til gode tiltak for familien og er noe som burde vektlegges i større grad. En av måtene for å lykkes med ett tverrfaglig samarbeid er å sette det i struktur og få lederne med slik en informant viser til: *«Vi har noe i kommunen som heter TRG, som er tverrfaglig gruppe hvor alle lederne er og de møtes cirka en gang i måneden. Hvis det er et barn som sliter*

innkalles det til tverrfaglig lavterskel med samtykke fra foreldrene. Her innkalles helsestasjon, lege ved behov, barnevern, PPT, alle etatene er der». Slik det kommer frem av denne informasjonen viser det at tverrfaglig samarbeid er satt i struktur ved at alle lederne i kommunen deltar på disse møtene samt at de har utviklet ett lavterskel tverrfaglig team der de kan drøfte saker så fort det oppstår. Dette er også i henhold til tidlig innsatsperspektivet slik vi kjenner det og kan hindre videre problemutvikling.

Tverrfaglig samarbeid er ment til å være en resurs for familien og har til hensikt å gi helhetlig hjelp fra et samordnet tjenesteapparat og denne informanten forteller dette om hvordan de jobber: *«Vi jobber tverrfaglig med både skole, PPT og helsesykepleier eller skolehelsetjenesten særlig da og lege av og til og kommunepsykolog, men det avhenger av hvilken sak og hvem det er naturlig å samhandle med. Vi gjennomfører drøftinger i skole og barnehage dersom det er et barn som sliter og foreldrene deltar også».* Det kan se ut til at det er barnets behov som avgjør hvilke instanser som skal bidra i problemløsningen. Ved å benytte drøftinger kan dette åpne opp for et samarbeid med kunnskapsdeling og en helhetlig forståelse av barnets situasjon ved at flere som ser barnet får mulighet til å fortelle om sine opplevelser med barnet og sammen komme frem til en felles problemforståelse. Drøfting er en ressurs som kan benyttes effektivt mellom tjenestene både anonymt og ved samtykke fra foreldrene og slik informanten forteller her er også foreldrene med for å dele av sin erfaring. Et annet aspekt ved dette som en informant også presiserer er å snakke med foreldrene i forkant: *«Vi spør foreldrene om det er noen de tenker vi burde hatt samarbeid med og er obs på dette».* Dette kan være svært nyttig for saksbehandleren slik at de kan koordinere tjenestene for å finne frem til ett felles mål og en felles forståelse av hvordan vi sammen skal nå målet. De kan sammen finne ut av hvem som er viktige samarbeidspartnere og hvem som kan bidra med hva. I det neste underkapitlet skal vi ta for oss noen utfordrende forhold som kan hindre samarbeidet mellom tjenestene.

7.3.2 Utfordrende forhold som hindrer samarbeid

Tverrfaglig samarbeid i barneverntjenestene er noe ulikt slik vi har sett av funnene som er presentert tidligere. Det er mange utfordringer knyttet til et slikt samarbeid både i form av at det er tidkrevende, men også viljen til å samarbeide. I undersøkelsen fant jeg at alle informantene nevnt utfordringer ved tverrfaglig samarbeid og her vil jeg trekke frem noen av utfordringene saksbehandlerne sto ovenfor.

Et sentralt forbedringsområde er koordinering og forståelse for de andre tjenestene sine rammeverk. En informant sier: *«Tiltaksutvikling med skole, helsesøster, samtaler og PPT kan bidra til bedre tilpassede hjelpetiltak dersom man har en større koordinering av og forståelse av hva vi andre gjør»*. Slik jeg tolker det informanten her forteller er at barneverntjenesten har ett samarbeid med andre tjenester, men at det kan bli bedre dersom koordineringen og forståelsen øker. Nøkkelen til å få til et bra samarbeid er å vite hvem som har kunnskapen til å hjelpe når problemene og behovene til barnet strekker seg forbi kompetansen til barnevernet. Strukturen rundt tverrfaglige samarbeid er også nødvendig for at koordineringen skal kunne fungere. Informanten forteller dette: *«Kanskje ha bedre struktur på samarbeid istedenfor å innhente opplysninger skriftlig, så bør man bestrebe seg etter å ha sånne oppstartsmøter hvor alle er der fysisk. Hadde vi startet med jevnlig møter der skole, PPT, BUP, barnevern og antakeligvis helse hadde hatt en sånn hva holder dere på med, vi gjør det å evaluere sammen alle sammen så kan vi se om det har skjedd noe eller om vi må finne på noe annet»*. Selv om barneverntjenesten har en struktur og en rutine for hvordan ett tverrfaglig samarbeid skal være viser det seg at dette er tidkrevende og tidvis vanskelig å gjennomføre slik det er tenkt. Intensjonen er god, men det er ikke alltid gjennomførbart selv om dette kan styrke det helhetlige hjelpen til barnet.

I tillegg til at det i seg selv er utfordrende å koordinere slike samarbeid er det andre faktorer som spiller inn slik denne informanten forteller: *«Det er noen instanser som det ligger litt sånne spøkelses fra fortiden, så det blir vanskelig å ha samarbeid, men man forsøker allikevel fordi det er viktig at man ikke sitter og er uvenner. Jeg tror at man har behov for andres ekspertise og kunnskap. For eksempel i forhold til psykisk helsehjelp er det ett stort behov der vi ikke kan tilby annet enn en henvisning»*. Vi kan se her at det er fortiden som setter en stopper for samarbeid og at det er kreves et større arbeid med å inkludere flere tjenester i arbeidet med å tilby barn rett hjelp. Ved en henvisning slik det blir presentert her kan det tenkes at barnet ikke får hjelp til rett tid som står i konflikt med barnevernets mandat. Det kan virke som at det heller ikke blir noe samarbeid ut av dette slik informanten forteller. Barnevernet jobber med de problemene de har kunnskap om og overlater psykiske utfordringer til helse. En annen informant sier det slik: *«Vi sliter mest med samarbeidet mot helse. Altså barna med diagnoser, som ikke har venner og fritidstiltak og som trenger tiltak. Helse er ikke på banen og sier det her er en barnevernssak, men vi mener også det er helse, fordi vi ikke har kompetansen til å jobbe med så mange diagnoser. Det her har ikke vi kompetanse på alene»*. Informanten forteller oss her om en fordeling av ansvaret som er

utfordrende å navigere i. Helsetjenesten og barnevernet er ikke enige i hvem som har ansvar for hva noe som viser ett kunnskapshull når det kommer til samarbeid med andre tjenester.

Samarbeidet mot helse er ikke den eneste som barneverntjenesten har vanskeligheter med. Informanten forteller videre: *«Det er kanskje andre etater det skulle vært mer samarbeid med som frivillige organisasjoner, for eksempel idrettsklubber. Taushetsplikten er til hinder for at du kan snakke så mye»*. Også frivillige organisasjoner kreves det arbeid med for å styrke tilbudet og hjelpen systemet kan gi til barnet. Det kan tenkes her at flere barneverntjenester også kvier seg for slike samarbeid da dette er svært taushetsbelagt. Videre forteller to informanter at kommunikasjonen og effektivitet er utfordrende mellom tjenestene. *«Tiltak fra andre tjenester som for eksempel alternativ til vold eller PMTO er langt unna og kommunikasjonen er vanskeligere»*. Den andre forteller dette: *«Når du plutselig møter andre instanser fordi det har skjedd noe akutt så er det litt sånn oi er dere inne her også? Så svarer de at: Jaja vi har hjulpet denne familien i årevis. Det tverrfaglige der vi liksom jobber på hver vår tue da, det er veldig dumt.»*. Selv om barnet og familien har tilgjengelig hjelpeapparat rundt seg er det en utfordring at tjenestene ikke samhandler. Hjelpeapparatet oppleves som fragmentert og er vanskelig å navigere i for både familiene og de ulike tjenestene. Det blir vanskelig for familien å nyttiggjøre seg informasjonen som kommer fra flere instanser og som ser ulike deler av det sammensatte behovet til familien. En informant forteller om et eksempel der skolen til barnet ikke grep tak i problematikken til barnet fordi de manglet svar på søknader og utredninger. Videre forteller informanten at det ble satt inn tiltak i form av assistent på kveldstid slik at det skulle bli fortløpende i prosessen og barnet unngikk stigmatisering. Dette er et eksempel på at systemet og samarbeidet rundt barnet svikter og barnet ikke får rett hjelp til rett tid slik barnet har krav på.

8 Diskusjon

I denne oppgaven har jeg valgt å ta utgangspunkt i tre forskningsspørsmål for å belyse min problemstilling. Jeg vil derfor ta utgangspunkt i forskningsspørsmålene og vil i dette kapitlet diskutere funnene jeg presenterte i kapittel 7 i lys av teori som ble presentert i kapitel 3 og tidligere forskning som ble presentert i kapitel 2. Jeg vil oppsummere diskusjonen for hvert forskningsspørsmål og til slutt trekke noen avsluttende konklusjoner om hvordan saksbehandlere i barnevernet erfarer tiltaksprosessen ved utforming av individuelle hjelpetiltak til barn. Hovedfunnene viser at det er helhetsperspektivet som står seg som den viktigste tenkningen i individuell tilpasning av behov.

8.1 Hva er avgjørende i tiltaksprosessen for utvikling av individuelle hjelpetiltak?

Det kommer frem at det er tre faktorer som spiller inn i hva som er avgjørende i tiltaksprosessen. Som ledd i forståelsen av hvordan saksbehandlere erfarer tiltaksprosessen er det nødvendig å se på hvilke faktorer som er avgjørende for tiltaksprosessen. Av funn i denne oppgaven, tidligere forskning og teori kan det tyde på at relasjon og tillit spiller inn på hvordan saksbehandlere oppfatter behovet for hjelp. Videre er det et viktig element å se på hvordan barnevernet er organisert da det også kan tyde på at det er vanskeligere å treffe med tiltak som er satt av undersøkelse der ikke saksbehandler følger opp videre. Til slutt kan vi se at saksbehandlere har utfordringer med å se helheten til barnet. Vi kan derfor se at det er avgjørende for saksbehandleren å inne et helhets- og hverdagslivsperspektiv når individuelle hjelpetiltak skal iverksettes. Jeg vil derfor videre ta for meg noen elementer i hvert element for deretter trekke noen oppsummerende sluttinger.

8.1.1 Organisering av tjenesten

Tidligere i oppgaven har jeg presentert hvordan barnevernet er organisert. Det er interessant å se om organiseringen påvirker tjenesteutformingen. Det blir pekt på at organiseringsmodellen med spesialister er mest benyttet i større kommuner (Bennwik & Oterholm, 2017, s. 21-22). Mine funn bekrefter dette, men det kommer frem noen utfordringer knyttet til modellene i forhold til hvordan mulighetene for saksbehandlerne er for å individuelt tilpasse tiltak. En

utfordring denne undersøkelsen trekker frem er at det er dårlig sammenheng mellom undersøkelse og tiltak i kommuner som benytter spesialistmodellen.

At det er en utfordring for undersøkelse og tiltak er videre kjent. Nordahl et al (2023, s.144-145) peker også på at det er behov for at samarbeidet mellom undersøkelse og tiltak må bli bedre for å oppnå målet om individuelle hjelpetiltak. Utfordringene er at det er større sannsynlighet for å bomme med tiltakene og saksbehandleren mister den helhetlige vurderingen av tiltaket. Selv om barna og familiene får saksbehandlere med god kunnskap om deres tiltak er det ikke nødvendigvis så bra dersom det er feil tiltak. Hvis det er feil tiltak, hva hjelper vel da at saksbehandleren har god kunnskap. Vi kan se at dette er et problem og at det er nødvendig å styrke denne delen av tiltaksprosessen. Det er derfor avgjørende at undersøkelse og tiltak samarbeider bedre under overføringene slik at de individuelle tiltakene blir bedre tilpasset deres behov.

At tiltakene er satt på forhånd kan på den ene siden være positivt i form av at barnet og familien får en saksbehandler som har mye kunnskap og kompetanse på det tiltaket de har fått slik Bennwik & Oterholm (2017, s. 21-22) trakk frem. Den andre siden vil derimot sette spørsmålsteget ved om tiltaket som er satt er riktig ut ifra behovet. Saksbehandlere som jobber som spesialister har i denne undersøkelsen fremmet at det er ofte at de bommer på tiltakene. Hva som skyldes dette, er noe uklart med vi kan forsøke å se det i lys av saksbehandlernes relasjon og tillit i arbeidet mot å finne frem til det faktiske behovet familien har. Derfor vil jeg nå gå videre med å diskutere relasjon og tillit som forutsetning for å treffe med tiltakene.

8.1.2 Relasjon og tillit

Lipsky's teori om bakkebyråkratene fremmer også problemene med å kunne se individuelle behov samtidig som en skal følge loven. Teorien sier også noe om tidspresset og arbeidslasten som bakkebyråkratene står i slik som vi kan se igjen i det informantene forteller om at de ikke har tid i hverdagen til å bygge gode relasjoner (Lipsky, 2010, henvist i Gilson, 2016). Aubert og Bakke (2018, s.29-43) på sin side viser til at relasjon utvikles over tid og det krever empati og tålmodighet noe informantene i denne undersøkelsen ikke har mulighet til. Videre bekrefter også de at tidspress påvirker relasjonen negativt. Dette forteller også informantene. Det er ikke alltid tid for saksbehandlerne å skape god relasjon da det går fort og endringer skal også komme fort. I barnevernloven heter det at barn skal bli møtt med trygghet, kjærlighet og forståelse (Barnevernloven, 2021). I dette legger vi evnen saksbehandlerne har

til å møte barnet med disse verdiene. Dette inngår i relasjonskompetansen til den enkelte og kan bidra til å fremme og hemme relasjonen.

Felles tiltak for lik problematikk slik vi ser Lipsky her påpeker er i konflikt med individuell tilpasning slik vi i denne oppgaven setter søkelys på. Hans teori har dermed til hensikt å fremme disse utfordringene slik at individet blir møtt med respekt og får hensiktsmessig hjelp av bakkebyråkratene (Lipsky, 2010, henvist i Gilson, 2016). Vi kan se av mine funn trygghet og anerkjennelse er viktig i utvikling av relasjonen. Killén (2017, s. 55) trekker også frem at tiltak som er ment å treffe flere er hemmende for individuell tilpasning og bør derfor sees som ett bidrag med tilleggsinformasjon for å skreddersy behovet til individet.

En informant fortalte i intervjuet dette: *«Jeg har jobbet med en mor i snart 7 år, og nå har jeg plutselig skjønt at hun er alkoholiker, for det har ikke hun turt å si til meg»*. I dette tilfellet kan tolke at saksbehandleren her ikke har sett det faktiske behovet til familien og i den sammenheng jobbet med feil tiltak over lengre tid. Det er derfor viktig at saksbehandlere innehar kunnskap for å avdekke slike forhold. Vi kan tenke oss at det har vært utfordrende for denne moren å fortelle om sine problemet. Ved å øke relasjonskompetanse til saksbehandleren kan dette bidra til å skape trygghet for denne moren til å åpne opp om sine problemer samtidig som hun viser tillit til saksbehandlerne til å ta tak i utfordringene med respekt og anerkjennelse ovenfor moren. Av dette eksempelet er det sentralt å kunne si at relasjon og tillit kan bidra inn i arbeidet med å definere de faktiske behovene til familien ut ifra en helhetlig kontekst.

I de tilfellene der saksbehandle ikke har god relasjon eller barnet allerede har en god relasjon med en annen tjenestutøver benytter saksbehandleren denne for å skape trygghet for barnet. Dette kan på den siden bidra til distansering og vil i lengden heller ikke kunne styrke relasjonen til barnet, men derimot vil det kunne øke sannsynligheten for å treffe med tiltaket der og da. Relasjon og tillit kan sees på ulike måter og den ene er at det kan bidra inn imot forståelsen av barnet, trygghet og godt samarbeid som informantene mener er avgjørende for å treffe det faktiske behovet. Dersom relasjon og tillit ikke er til stede vil det være mer fragmentert kunnskap som utveksles mellom saksbehandler og barnet. Barnet kan oppleve det som utrygt og usammenhengende samtidig som innvandrende i livet.

Samtidig som relasjonen gir bedre forståelse av barnets behov har dette også effekt ved at barnet føler seg trygg og får støtte i en utfordrende situasjon. På samme måte kan tillit bidra

til at barnet åpner seg mer opp og deler av sitt behov. Når barnet deler mer av sine behov og utfordringer er det lettere for saksbehandleren å se det helhetlige bilde for å skreddersy tiltak til barnet. Selv om vi kan se at det er svært nødvendig å ha god relasjon og tillit mellom saksbehandler og barnet er det ikke alltid like enkelt å bruke relasjonen. Det kan være utfordrende å tenke fag samtidig som du skal gi den beste hjelpen. En god hjelper klarer å balansere dette slik Aamodt (2019, s.39) pekte på tidligere i oppgaven. Hvis en saksbehandler ikke klarer å balansere dette vil den faglige begrunnelsen for tiltaket stå i skyggen av det foreldrene eller barnet. Dette kan føre til at feil tiltak vedtas og det er vanskeligere for saksbehandleren å oppdage.

8.1.3 Helhet og hverdagsliv

I min teori del har jeg valgt å presentere hverdagslivsperspektivet fordi dette er relevant for å kunne vurdere å tilpasse hjelpetiltak til barn. I denne delen vil jeg derfor starte med å trekke noen sammenhenger mellom perspektivet og funnen fra intervjuene. Glavin og Erdal (2022, s.19) peker blant annet på viktigheten av å styrke helhetsperspektivet for barn og unge gjennom tverrfaglig samarbeid. En annen side ved dette er helhetsperspektivet i tiltaket. Altså at tiltaket skal være dekkende for behovene til barnet. For å kunne oppfatte den helhetlige situasjonen til barnet trekker informantene frem at struktur og informasjon bidrar sterkt inn i forståelse av helheten til barnet. Vi kan se at informasjon fra flere tjenester både private og offentlige kan bidra med sine syn på barnets situasjon for å få et så nyansert bilde som mulig for deretter å kunne jobbe målrettet mot et overordnet mål.

Slik vi tidligere har vært inne på blir helhetlig perspektivet nevnt flere ganger som ledd i å kunne individuelt tilpasse hjelpetiltak. En av faktorene som trekkes frem som viktig for å ivareta dette hensynet er hverdagslivsperspektivet. Det handler om å kunne se barnet i kontekst og for å søke å forstå de påvirkninger barnet har i hverdagen inn i den helhetlige tenkingen av hva barnet er i behov. Hverdagslivsperspektivet har til hensikt å kunne forstå og hjelpe med de innvirkninger som barnet har i hverdagen og som kan være hindrende for videre utvikling. Det kan derfor tenkes at det er avgjørende for saksbehandleren å kunne se barnet ut ifra dette perspektiv for å bedre kunne ivareta deres interesser og hverdagsliv i sammenfatning med å gi hjelpen de trenger.

Paulsen og Oterholm (2024, s.75) bekrefter på sin side gjennom forskning at det behov for bedre helhetlig forståelse av barnets situasjon og en helhetlig tenkning i sammensetningen av ulike tiltak til barnet. I Barnevernreformen (Prop. 73. L., 2016-2017, s.31) legges også familiers helhetlige livssituasjon frem som ett ledd for å bedre kunne treffe med hjelpetiltak. Det vi kan se er at det fortsatt er nødvendig å arbeide videre med dette synet.

Handlingsrommet for tilrettelegging er stort, men det er utfordrende å se alle sider ved situasjonen og derfor også vanskelig å tilpasse tilstrekkelig. Å forsøke å ta fatt i foreldrenes situasjon kan være en metode for å forstå helheten av familiesituasjonen og hva som ligger til grunn for utfordringene de i dag står ovenfor. Barnevernreformen peker på at det blir gjort for lite i oppfølgingen av familier for å unngå omsorgsovertakelse og av dette tenker jeg at det ville vært hensiktsmessig å kunne forstå mer av barnets hverdagsliv for å kunne se hvilke påvirkninger barnet har. Gullestad (1987, s.20) skrev at sosial og kulturell kontekst kan gi informasjon som gir riktig hjelp noe vi også kan tenke oss i denne sammenhengen.

På den ene siden kan vi se at saksbehandlere som har en helhetlig og hverdagslivsperspektiv når de utformer hjelpetiltak også har mulighet til å velge tiltak basert på deres ressurser og evner til å kunne gjennomføre tiltaket. På den andre siden kan vi tenke oss at barnet eller familien ikke får nytte av tiltakene dersom de ikke er individuelt tilpasset. Det kan føre til at de ikke følger opp tiltakene med bakgrunn i deres situasjon og vil derfor ikke ha effekt av et slikt tiltak. Når saksbehandler skal velge ut tiltak er det derfor nødvendig å tilrettelegge for at utførelsen av tiltakene er i samsvar med det barnet og familien kan delta på. Ved å ikke se barnets helhet kan selv de beste tiltak være bortkastet. En del av å individuelt tilpasse hjelpetiltak er å se barnet individuelt ut ifra situasjonen det befinner seg i. Det er kanskje ikke til hjelp for barnet å starte på en fritidsaktivitet dersom barnet verken kommer seg dit eller kan betale eller barnet får hjelp med skolearbeid når det faktiske problemet er mobbing og skolevegring. Vi må finne ut av hva som er problemet og hva som er symptomet og da er det viktig å ha ett helhetlig og ett hverdagslivsperspektiv i bakhodet når hjelpetiltakene skal utformes.

Vi kan se av det informantene forteller at de til en viss grad forsøker å inneha et helhetsperspektiv samtidig som de forsøker å se hvordan hverdagslivet er med på å påvirke deres muligheter for å gjennomføre tiltak. En må til enhver tid som saksbehandler spørre seg hva familien og barnet trenger. Hva kan hjelpe hva og hva påvirker hva. Kanskje er ikke den hjelpen du gir ved å snekre den benken eller hva det måtte være nok i seg selv til å kunne bedre barnets situasjon, men det vil kanskje ta vekk en bekymring som familien har når de for

eksempel ha andre barn eller voksne på besøk for å sosialisere seg. Uansett om det er små eller store tiltak skal de tilpasses den enkelte og saksbehandler må i den anledning forsøke å se både de små og store utfordringene i en helhet med bakgrunn i barnets kontekst slik at tiltakene blir skreddersy behovet til den enkelte.

8.2 Hvordan er muligheten for barnet til å medvirke med tanke på individuell tilpasning av hjelpetiltak?

Medvirkning er ett sentralt begrep innenfor barnevernfaglig arbeid. Vi skal til enhver tid gjøre vårt ytterste som saksbehandlere for å involvere barnet så mye som mulig. For noen er det mer utfordrende enn andre å få barna med i prosessen og andre ytre faktorer kan også bidra negativt inn i dette. Medvirkning har flere hensiktsmessige bidrag inn i endringsarbeidet og er derfor en sentral del i hvordan saksbehandlere erfarer tiltaksprosessen ved utforming av individuelle tiltak. Det er en forutsetning at barnet sier noe om hva de er i behov av for at saksbehandlere kan treffe med tiltakene. I analysen kommer det frem informasjon som sier noe om medvirkning i tiltakssaker der tiltaket er rett mot foreldre samt hvordan saksbehandleren forsøker å ivareta medvirkning gjennom rutinene.

8.2.1 Foreldrestyrte tiltak

Tidligere forskning har slik vi har sett på tidligere vist at foreldrestyrte tiltak er kontrollerende og inngripende i familiens liv, men også kunne gi foreldrene noen verktøy inn i problemløsningen med barnet. Foreldrestyrte tiltak er videre mest benyttet i barnas tidlige leveår sånn som statistikken viste oss tidligere. Annen tidligere forskning viser at det er foreldreveiledning ikke dekkende sammensatte behov slik som i denne sammenheng vil kunne hindre den helhetlige forståelse av barnets situasjon. Selv om foreldreveiledning kan bidra noe i problemløsningen bær det kanskje ikke være ett tiltak stående alene, men ett tilskudd til andre tiltak. Foreldreveiledning og andre tiltak knyttet til foreldrene gir dermed noen begrensninger for barns medvirkning slik informantene påpeker.

En viktig faktor for å kunne endres er i følge Vygotsky begripelighet, håndterbarhet og meningsfullhet (Bakken, 2012). Saksbehandleren bør hjelpe baret å forstå sin egen situasjon og gi informasjon som er tilpasset for at barnet skal kunne få delta på lik linje som andre. Når barnet har fått kontroll på sin egen situasjon kan se sammen finne frem til behovet gjennom

utveksling av informasjon for å kartlegge hva som kan bidra til hjelp. Saksbehandlere burde videre jobbe med motiveringen til endring og her er det også sentralt at barnet finner indre motivasjon til endring. Barnet må selv være delaktig i prosessen med utformingen av hjelpetiltaket for å kunne motivere seg til endring. Vi vet selv hvordan det er å gjøre ting andre sier vi må fremfor å gjøre det vi selv har lyst til så et godt samarbeid mellom saksbehandler og barnet er viktig for individuell tilpasning.

Vi kan forstå at saksbehandlere utelukker tenkningen om å ta med barnet også i tiltak rettet mot foreldrene, men i mange tilfeller vil samarbeid være en nøkkel til suksess også gjennom disse tiltakene. Medvirkning i form av at barnet blir spurt om hva foreldrene trenger av hjelp kan bidra til at barnets behov kommer frem. Saksbehandlere fremmer at det er positivt for barnet at de får medvirke i saker som direkte berører de. Det kan tenkes at saksbehandlere her ønsker å tilrettelegge etter barnets ønsker fordi det da blir enklere å motivere barnet til endring. Jeg vil derfor fremme denne tenkningen også når det kommer til tiltak som indirekte berører barnet. Ved at barnet er klar over hva som forgår rundt kan barnet ta en større aktiv del i tiltakene som igjen kan bidra i den helhetlige problemløsningen. Vi må se barnet ut ifra hele konteksten som er presisert flere ganger og av dette kunne iverksette og ta med barnet på hele prosessen.

8.2.2 Rutiner for medvirkning

Paulsen & Oterholm (2024, s.75) skriver i sin rapport at det er grunnleggende at medvirkning inngår i vurderingen av individuelt tilpassede hjelpetiltak. Rutiner for hvordan saksbehandleren benytter for å tilrettelegge for medvirkning er derfor viktig. Det er slik at medvirkning er en lovpålagt oppgave og kvalitetsmål nummer 3 har til hensikt å fortsette å arbeide mot at barn og familie skal bli involvert og ha innflytelse i barnevernssaker.

Saksbehandleren har ansvar for å tilrettelegge for barns medvirkning, men blant annet uforutsigbare barn, foreldrestyrte tiltak og barn som er for unge til å uttrykke seg verbalt gjør det vanskelig for saksbehandlere å tilrettelegge for medvirkning. Det er ikke alltid slik at en kun skal tilrettelegge for at barn som er kapable til å ytre seg verbalt. Det er også viktig å kunne tilrettelegge for non verbal kommunikasjon for at barnet skal få medvirke. Et slikt eksempel kom for eksempel være barnets tilknytning til foreldre i en mulig omsorgsovertakelse. Medvirkning er derfor viktig uansett og det er muligheter for å tilrettelegge. Denne informasjon vil kunne si mye om barnets situasjon og hvilke tiltak som vil være egnet.

Det første jeg vil trekke frem som positivt er at saksbehandlere jeg har intervjuer forklarer at de tar seg god tid til å forklare barnet hva tiltakene innebærer for å sikre at de kan gi uttrykk for sine meninger. Det kan tenkes at det blir vanskelig for barna å fremme behovet og ønske om hjelpetiltak dersom de ikke forstår virkningen av dette og hvordan det vil kunne påvirke deres hverdag. Derfor er det viktig at saksbehandlere tar seg tid til å snakke med barnet og informere og sikre at de har forstått dette slik at de har best mulig grunnlag for å uttrykke sine meninger.

Gjennom rutinene disse informantene har forsøker de å tilrettelegge for medvirkning gjennom møtepunkter, god relasjon og god kommunikasjon. Ved å tilrettelegge godt for medvirkning fra barnet gir dette barnet en følelse av kontroll og eierskap til sin egen situasjon.

Medvirkning bidrar videre til at kvalitet på tiltakene blir bedre fordi saksbehandlere har mer kunnskap og innsikt i behovene til barnet. For å skape rom for medvirkning er relasjon og tillit også avgjørende her. Ved at barnet ikke føler seg sett eller hørt gir dette en følelse av maktesløshet og manglende kontroll over egen situasjon. I slike tilfeller vil det være utfordrende å fremme gode samarbeid og jobbe sammen om ett felles mål. Videre er det nødvendig at saksbehandleren er åpen i sin kommunikasjon til barnet slik vi også ser av Antonovsky's teori. Rapporten til Nordahl et al (2023, s.144-145) poengterer også at samarbeidet mellom barnet og saksbehandleren og bedre tilrettelagt medvirkningsprosess er også forutsetninger for at kartleggingen av behovet og målrettet tiltak skal bli så bra som mulig.

8.3 Hvordan kan ett tverrfaglig samarbeid bidra i utformingen av individuelle hjelpetiltak til barn?

Det blir fremhevet av informasjon i denne oppgaven at helhetsperspektivet og individuell tilpasning fordrer tverrfaglig samarbeid. Ofte er det slik vi ser det av statistikken flere tiltak inne per barn. Sammensetning av utfordringene er mange, og det er ikke mulig å lage en standart mal for hvilke samarbeidspartnere en skal bruke i gitte situasjoner. Helhetlig tenkning i både informasjons- og løsningsforståelsen er sentralt for å tilpasse hjelpetiltak.

Tverrfaglig samarbeid har vært en utfordring lenge. En rapport fra helsetilsynet i 2008 (Helsetilsynet, 2008) fremmet behovet for bedre samarbeid mellom tjenestene for å bedre ivareta utsatte barn og unge. I denne rapporten kommer det også frem at det er utfordringer

knyttet til planlegging oppfølging av samarbeid og mangel på kunnskap om andre tjenester (Helsetilsynet, 2008, s.12-14). Selv om det når er 16 år siden disse manglene ble belyst er det fortsatt noen av de samme utfordringene som informantene i denne undersøkelsen trekker frem.

8.3.1 Tverrfaglig samarbeid satt i system

Vi kan se av tidligere informasjon at saksbehandlere i denne undersøkelse alle formidler at de benytter tverrfaglig samarbeid og at de fleste har ulike typer samarbeid med andre tjenester. Det som kommer til uttrykk, er at nærhet til tjenesten kan bidra til at samarbeidet blir bedre og mer tilgjengelig for de ulike tjenesten og for brukerne. Saksbehandlerne benyttet tverrfaglig samarbeid både i enkeltsaker og som overordnet ledd i tidlig innsats og forebyggingsfasen. Kunnskapsutveksling blir sett på som svært viktig for å bidra inn i en helhetlig vurdering av barnets behov. Samordnede tjenester med god koordinering kan bidra til at familiene opplever ett helhetlig hjelpeapparat som er der for dem. Det er derfor behov for at barneverntjenester og andre tjenester tar ansvar for å skape ett bedre tilrettelagt system for tverrfaglig samarbeid.

For å kunne nyttiggjøre seg av ett tverrfaglig samarbeid trenger vi å sette det i system og lederne må på banen og bestemme at tjenestene må samarbeide. Det vil være til alle sitt beste om samarbeidet fungerer gunstig slik at alle kan bidra inn i en større mening. Når ikke dette fungerer er det vanskelig for den enkelte saksbehandleren å gripe fatt i. Det krever da mer kreativitet fra saksbehandleren til å finne alternativer til å kunne hjelpe barnet så fort som mulig på best mulig måte ut fra forutsetningen.

Selv om det på den ene siden høres bra ut med samarbeid som er satt i system er dette noe som igjen kan hindre individuell tilpasning. Hvis vi skal sette slike samarbeid i system mp vi huske at det ikke finnes en standard for hvilke samarbeidsparter som skal bidra inn. Det vil være hensiktsmessig å inkludere de som er i kontakt med barnet allerede eller andre tjenester som er relevant for problemløsningen. Slik vi også kan se at informantene forteller er at de kan oppdage barn tidligere dersom de har ett tverrfaglig samarbeid som er strukturert med møter gjerne i ledelsen. Her drøftes saker anonymt og barna blir oppdaget på ett tidligere tidspunkt som kan bidra til å hindre problemutviklingen.

8.3.2 Utfordrende forhold som hindrer samarbeid

Helhetlig tenkning i tilnærmingen til individuelle tiltak krever mer kunnskap og kompetanse på feltet og bedre samarbeid er derav en forutsetning for å utvikle kunnskap og kompetanse. Slik en av informantene har fortalt er det vanskelig å jobbe med tverrfaglig samarbeid på tvers av tjenestene fordi det er flere barrierer noe også helsetilsynet bekrefter i sin granskning i 2008 (Helsetilsynet, 2008). Det blir pekt på fragmentert system med dårlig koordinering flere plasser og dette går også igjen i mine funn.

Det vi ser i denne undersøkelsen og i tidligere forskning er at det er en barriere som må krysses for at ett tverrfaglig samarbeid skal kunne avhjelpe barnets situasjon. Det er fremhevet tidligere i oppgaven at det er flere sammensatte behov som krever flere tiltak og helhetlig tilnærming. Dette vil bidra til å øke etterspørselen for mer tverrfaglig samarbeid. Det er behov for mer kompetanse som kan utfylle hverandre og det er derfor også ett behov for å kartlegge de ulike tjenestene sine oppgaver for å sette sammen den nødvendige kunnskapen som behøves for at barnet skal få hjelp. Vi har tidligere i oppgaven blitt gjort oppmerksomme på viktigheten av å inneha informasjon om sin egen og andre tjenester som ett ledd i arbeidet mot et godt fungerende tverrfaglig samarbeid (Willumsen, 2022). Vi ser at det er en utfordring også for informantene at de ikke vet hvem som har ansvar for hva.

Kunnskapshullet som nå er synlig i barnevernet er en barriere som må overgå for at barnevernet skal kunne tilby den beste helhetlige hjelpen. I tillegg blir de belyst av mine informanter og i barnevernreformen at de opplever at flere instanser er inne og jobber i en familie samtidig noe som gjør systemet fragmentert og vanskelig for familiene å nyttiggjøre seg av. Videre er det vanskelig å samarbeide med frivillige organisasjoner slik også vi ser av tidligere forskning.

Vi har en lang vei å gå for at det tverrfaglige samarbeidet skal fungere best mulig og barneverntjenesten er avhengig av at skole, barnehager, helsetjenester og andre bidrar med sin kunnskap for å gi best mulig hjelp til det barnet som er i behov av dette. Det er ikke mulig å lage ett vanntett system rundt mennesker og heller ingen standard for hvordan ett tverrfaglig samarbeid burde være fordi alle saker er ulike og barna trenger at de offentlige tjenestene ser barnet og den situasjon fra barnets perspektiv slik at hjelpen som blir gitt faktisk er rett for det barnet. En informant forteller at det er flere barn som er gjengangere i barnevernssystemet der barnevernet gjerne har vært inne i barneårene kommer de også tilbake i ungdomsårene. Da har barnevernet bommet slik informanten forteller. Barnevernet har ett ansvar og et mandat

for å hjelpe barn som lever under forhold som er til skade for barnet og da må kunnskapen økes og fokuset på barnet må være sentralt. Uten ett bredt og sammensatt apparat rundt barnet er det en risiko for at ikke alle problemene blir sett i lys av helheten i situasjonen til barnet. Med bakgrunn i at de som jobber med barnet ikke innehar nødvendig kompetanse til å jobbe så bred som det ville vært nødvendig i en saker med gjengangere.

9 Oppsummering

Saksbehandlere i barneverntjenesten erfarer tiltaksprosessen som en viktig del i utformingen av individuelle hjelpetiltak basert på behovet. Gjennom god relasjon og tillit erfarer saksbehandlerne at de har større mulighet til å kartlegge deres situasjon og finne frem til behovet. Saksbehandlerne forsøker å få et helhelhetlig bilde av barnets situasjon for at de best mulig kan tilpasse hjelpetiltakene. I dette ser vi at medvirkning er sentralt for å finne frem til kjernen av utfordringene og se dette i sammenheng med barnet kontekst. I en forenlig prosess der saksbehandler forsøker å komme til bunns i behovet og utfordringene er ytre påvirkninger en del av det helhetlige bildet saksbehandleren må kartlegge. Selv om utfordringene er kartlagt og tiltak iverksettes fordi det skal hjelpe denne typen utfordringen må saksbehandleren se det enkelte barnet ut ifra ett hverdagslivsperspektiv for å bedre kunne forstå hvilke andre faktorer som spiller inn for at tiltaket vil kunne fungere. Gjennom hele prosessen er det saksbehandlers ansvar å opprettholde god relasjon og tillit til barnet og familien slik at de sammen kan samarbeide om å finne de beste løsningene.

Vi kan forstå at foreldrestyrte tiltak krever mer av foreldrene enn barna, men dette er ikke videre uten grunn til å tro at barnet heller ikke her skal få medvirke. Vi kan tenke oss at barn som deltar aktivt også i foreldrestyrte tiltak har større mulighet for å samarbeide og føle tilhørighet til prosessen som de som familie står i. Videre kan vi se av teorien at det er en utviklingsprosess som skjer i sammenheng med menneskemøter. I dette tilfellet vil det være nærliggende å tro at barnet utvikler seg og endrer seg sammen med foreldrene i prosessen og vil derav kunne ha bedre forutsetninger for å lykkes i tiltaket. Et samarbeid mellom barnet, saksbehandler og foreldrene kan sammen bidra til endring ved at alle føler en tilhørighet til tiltaket som iverksettes og alle parter anerkjenner, støtter og lærer av hverandre.

Med bakteppe i kvalitetsmålene til barnevernet og lovendringen som skulle bidra til en bedre utvikling av tjenesten er det undersøkelsens ståsted behov for ytterligere arbeid for å forbedre tjenestene som blir gitt av barnevernet i dag. Slik vi kan se av funn i denne undersøkelsen er det spesielt tverrfaglig samarbeid vi kan trekke frem som et element som over tid er lite utviklet der vi ser de samme utfordringene som for 16 år siden. Av bakteppe for tverrfaglig samarbeid kan vi konkludere med at det er nødvendighet i å kunne tilby barn og familier rett hjelp til rett tid på rett sted. Saksbehandlere må fortsette å arbeide slik de gjør med tverrfaglig samarbeid også må vi ha mer kunnskap og kompetanse om hverandre. Det er behov for en

nøyere kartlegging av ulike tjenesters ansvarsområder for å gjøre det enklere for alle å være bevisst sitt ansvarsområde.

Av det som er presentert av tidligere forskning og funn i denne oppgaven tenker jeg det vil være hensiktsmessig at Bufdir og andre aktører fortsetter å forske på dette feltet. Det vil være behov av mer forskning på langvarig effekt av individuelt tilpassede hjelpetiltak, kunnskapsheving rundt tverrfaglig samarbeid og kunnskapsheving rundt forståelse av helhet og hverdagsliv i vurderinger av hjelpetiltak. Grunnmodellen for hjelpetiltak som er presentert tidligere i oppgaven er bare en metode å jobbe mot bedre individuell tilpasning. Vi trenger mer forskning på individuell tilpasning og spesielt forskning som kan føre til bedring av det tverrfaglige samarbeidet for å sikre rett hjelp til rett tid.

Referanseliste

- Aamodt, L. G. (2019). *Den gode relasjonen* (2.utg.). Gyldendal Akademisk.
- Aubert, A-M. & Bakke, I. M. (2018). *Utvikling av relasjonskompetanse: Nøkler til å forståelse og rom for læring* (2.utg.). Gyldendal Akademisk.
- Bakken, B. (2012, 29.november). *Opplevelse av sammenheng er nøkkelen til god helse*. Idebanken. Hentet 14.mai.2024 fra <https://www.idebanken.org/innsikt/intervju/opplevelsen-av-sammenheng-er-nokkelen-til-god-helse>
- Barnekonvensjonen. (1989). *Konvensjon om barnets rettigheter* (LOV-1999-05-21-30). Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_8#KAPITTEL_8
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2007). *Oppgave- og ansvarsfordeling mellom kommuner og statlige barnevernsmyndigheter – herunder om betalingsordninger i barnevernet* (Nr. Q-06/2007). [Rundskriv]. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/rundskriv/2007/rundskriv_q_06_2007.pdf
- Barne-, Likestillings- og Inkluderingsdepartementet. (2014-2017). *En god barndom varer livet ut: Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom*. Hentet 08.mai.2024 fra Regjeringen. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/foa/bld_overgrep_web.pdf
- Barnevernloven. (2021). *Lov om barneverntjenester* (LOV-2021-06-18-96). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97?q=barnevern>
- Bennwik, I-H. B. & Oterholm, I. (2017). *Kunnskapsoppsummering: NAV-kontoret og den kommunale barneverntjenestens oppfølging av unge med barnevernserfaring* (VID Rapport 2017/2). VID vitenskapelige høyskole. <https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/bitstream/handle/11250/2435132/kunnskapsoppsummering-bokmal-5.2.17.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Borge, A. I. H. (2021). *Resiliens: Risiko og sunn utvikling* (3.utg.). Gyldendal Akademisk.

- Bufdir. (2023, 01.desember). *Grunnmodell for hjelpetiltak i barnevernet*.
https://www.bufdir.no/fagstotte/produkter/grunnmodell_for_hjelpetiltak_i_barnevernet/
- Bufetat. (u.å). *Barn med hjelpetiltak*. Hentet 12.mai.2024. <https://www.bufdir.no/statistikk-og-analyse/barnevern/Barn-med-hjelpetiltak#section-33>
- Christiansen, Ø., Bakketeig, E., Skilbred, D., Madsen, C., Haven, K. J. S., Aarland, K. & Backe-Hansen, E. (2015). *Forskningkunnskap om barnevernets hjelpetiltak* (ISBN 978-82-92970-89-8). Uni Research Helse, Regionalt kunnskapssenter for barn og unge (RKBU Vest).
https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Forskningkunnskap_om_barnevernets_hjelpetiltak_Christiansen_mfl.pdf
- Farstad, G. R., Syrstad, E., Oterholm, I. & Paulsen, V. (2023). *COS-P som hjelpetiltak i barnevernet: Delrapport 5 i prosjektet «Virkning av hjelpetiltak i barnevernet»* (Rapport: 2023/6. ISBN: 978-82-8456-030-4.). VID vitenskapelig høyskole.
<https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/bitstream/handle/11250/3064849/Farstad-Rapport-VVID-2023.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
- Fauske, H., Kvaran, I. & Lichtwarck, W. (2017). Hjelpetiltak i barnevernet: Komplekse problemer og usikre virkninger. *Fontene forskning*, 10(2), s.45-58.
<https://fontene.no/forskning/hjelpetiltak-i-barnevernet-6.584.865566.6125eeeb60>
- Gilje, N. (2020). Hermeneutikk som metode – introduksjon til hermeneutisk intensjonalisme. I P. A. Tuft (Red.), *Vitenskapsteori for sosial- og helsefag* (1.utg., s.189-218). Gyldendal akademisk.
- Gilson, L. L. (2016). Michael Lipsky, Street- Level Bureaucracy: Dilemma of the Individual in Public Service. I M. Lodge., et al (Red.). *The Oxford Handbook of Classics in Public Policy and Administration*. (383-404).
<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199646135.013.19>
- Glavin, K. & Erdal, B. (2022). *Tverrfaglig samarbeid i praksis: Til beste for barn og unge i kommune-Norge* (4.utg). Kommuneforlaget AS.

- Grunnloven. (1814). *Kongerikets Norges Grunnlov* (LOV-1814-05-17). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17?q=grunnloven>
- Gulbrandsen, L. M. (2019). Barn, oppvekst og utvikling. I L. M. Gulbrandsen (Red.).
Oppvekst og psykologisk utvikling: Innføring i psykologiske perspektiver (2.utg., s.15-50). Universitetsforlaget.
- Gulbrandsen, L. M., Ulvik, O. S., & Munck, C. (2021). Barn, hverdagsliv og velferdsstatens profesjonelle praksiser – nordisk kunnskapsutvikling. *Barn – forskning om barn og barndom i Norden*, 39(2-3). <https://doi.org/10.5324/barn.v39i2-3.4154>
- Gullestad, M. (1987). *Kultur og hverdagsliv: På sporet av det moderne Norge*. Universitetsforlaget.
- Helsedirektoratet. (2019, 11.Februar). *Oppfølging av personer med store sammensatte behov: Nasjonal veileder*. <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/oppfolging-av-personer-med-store-og-sammensatte-behov/strukturert-oppfolging-gjennom-tverrfaglige-team/tverrfaglig-samarbeid-som-grunnleggende-metodikk-i-oppfolging-av-personer-med-behov-for-omfattende-tjenester>
- Helsedirektoratet. (2024, 8.mars). *Tverrfaglig samarbeid*.
<https://www.helsedirektoratet.no/statistikk/statistikk-om-allmennelegetjenester/tverrfaglig-samarbeid-med-fastlege-tilstede>
- Helsetilsynet (2009). *Utsatte barn og unge- behov for bedre samarbeid. Oppsummering av landsomfattende tilsyn i 2008 med kommunale helse-, sosial- og barneverntjenester til utsatte barn* (Rapport fra helsetilsynet, 5/2009). Statens helsetilsyn.
https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/Publikasjoner/rapporter2009/helsetilsynetrapport5_2009.pdf/
- Innst. 395 L. (2012-2013). *Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i barnevernloven*. Familie- og kulturkomiteen.
<https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/innstillinger/stortinget/2012-2013/inns-201213-395.pdf>
- Jacobsen, M. H. & Kristiansen, S. (Red.). (2014). *Hverdagslivet: Sociologier om det upåagtede* (2.utg). Hans Ritzels forlag

- Killén, K. (2017). *Profesjonell utvikling og faglig veiledning: Et fellesfaglig perspektiv for helse-, sosiale og pedagogiske profesjoner* (5.utg.). Gyldendal Akademisk.
- Klitmøller, J. & Hviid, P. (2019). Lev Semjonovitsj Vygotskij og den kulturhistoriske psykologi. I L. M. Gulbrandsen (Red.), *Oppvekst og psykologisk utvikling: Innføring i psykologiske perspektiver* (2.utg., s. 235-258). Universitetsforlaget.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2021). *Det kvalitative forskningsintervjuet* (3.utg.). Gyldendal akademisk.
- Lønne, A. (2023, 21.april) *Aaron Antonovskij*. Store norske leksikon. Hentet 14. mai 2024 fra https://snl.no/Aaron_Antonovskij
- Menneskerettsloven. (1999). *Lov om styrkning av menneskerettighetens stilling i norsk rett* (LOV-1999-05-21-30). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30?q=menneskerett>
- Nes, K. (2023). Inkludering som allmennpedagogisk prinsipp i et vygotskiansk perspektiv. I A-C. Faldet, T-A. Skrefsrud & H. M. Somby (Red.), *Læring i et Vygotsky-perspektiv: Muligheter og konsekvenser for opplæringen* (s.135- 151). Cappelen Damm Akademisk.
- Nordahl, K. B., Apeland, A., Tollefsen, N., Christiansen, Ø., Fylkesnes, M. K. & Mellblom, A. (2023, januar). *Grunnmodell for hjelpetiltak i barneverntjenesten* (Rapport fra et samarbeidsprosjekt på oppdrag fra Bufdir). Barne- ungdoms- og familiedirektoratet. https://www2.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/hjelpetiltak/grunnmodell_for_hjelpetiltak_i_barneverntjenesten.pdf
- Paulsen, V. & Oterholm, I. (2024). *Helhetlig forståelse av hjelpetiltak: Sluttrapport i prosjektet «Virkning av barnevernets hjelpetiltak»*. NTNU Samfunnsforskning. https://samforsk.no/uploads/files/NTNU_SamForsk_Sluttrapport_UU.pdf
- Paulsen, V., Ytreland, K. & Oterholm, I. (2021). *Pålagte hjelpetiltak i barnevernet Delprosjekt 1 i forskningsprosjektet «Virkning av hjelpetiltak i barnevernet»* (ISBN 978-82-7570-642-1). NTNU Samfunnsforskning. Mangfold og Inkludering. <https://vid.brage.unit.no/vid->

xplui/bitstream/handle/11250/2739594/P%25C3%25A5lagte%2bhjelpetiltak%2bi%2bbarnevernet%2bWEB.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Prop. 73 L (2016-2017). *Endringer i barnevernloven (barnevernsreformen)*. Barne- og likestillingsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/67954c9d29dd4c0ca3134e0931f32fdc/no/pdfs/prp201620170073000dddpdfs.pdf>

SIKT. (u.å). *Sikt- Kunnskapssektorenes tjenesteleverandør*. Hentet 03.mai.2024 fra SIKT.

<https://sikt.no/om-sikt>

Statistisk sentralbyrå. (2023, 6.juli). *Barnevern*. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/barne-og-familievern/statistikk/barnevern>

St. meld. nr.47 (2008-2009). *Samhandlingsreformen: Rett behandling- på rett sted – til rett tid*. Det kongelige helse- og omsorgsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/d4f0e16ad32e4bbd8d8ab5c21445a5dc/no/pdfs/stm200820090047000dddpdfs.pdf>

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitative metoder* (5.utg.). Fagbokforlaget.

Thomassen, M. (2020). Hermeneutikk som refleksjon og livsfortolkning. I P. A. Tufte (Red.), *Vitenskapsteori for sosial- og helsefag* (1.utg., s.162-188). Gyldendal akademisk.

Thornquist, E. (2018). *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori for helsefag* (2.utg.). Fagbokforlaget.

Ødegård, A. (2022). Konstruksjon av tverrprofesjonelt samarbeid. I E. Willumsen & A. Ødegård (Red.), *Tverrprofesjonelt samarbeid: et samfunnsoppgjør* (2.utg., s.113-130). Universitetsforlaget.

Willumsen, E. (2022). Tverrprofesjonelt samarbeid i utdanning og praksis i helse- og velferdssektoren. I E. Willumsen & A. Ødegård (Red.), *Tverrprofesjonelt samarbeid: et samfunnsoppgjør* (2.utg., s.33-52). Universitetsforlaget.

World Health Organization. (2010). *Framework for Action on Interprofessional Education & Collaborative Practice*.

https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/70185/WHO_HRH_HP_N_10.3_eng.pdf?sequence=1

Vedlegg 1 – SIKT godkjenning

07.04.2024, 17:35

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

269578

Vurderingstype

Automatisk

Dato

11.01.2024

Tittel

Masteroppgave

Behandlingsansvarlig institusjon

UiT Norges Arktiske Universitet / Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning / Institutt for barnevern og sosialt arbeid

Prosjektansvarlig

Anne- Berit Lorentsen - Dybdal

Student

Kjersti Brekka

Prosjektperiode

08.01.2024 - 31.05.2024

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 31.05.2024.

[Meldeskjema](#)

Grunnlag for automatisk vurdering

Meldeskjemaet har fått en automatisk vurdering. Det vil si at vurderingen er foretatt maskinelt, basert på informasjonen som er fylt inn i meldeskjemaet. Kun behandling av personopplysninger med lav personvernulempe og risiko får automatisk vurdering. Sentrale kriterier er:

- De registrerte er over 15 år
- Behandlingen omfatter ikke særlige kategorier personopplysninger;
 - Rasemessig eller etnisk opprinnelse
 - Politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning
 - Fagforeningsmedlemskap
 - Genetiske data
 - Biometriske data for å entydig identifisere et individ
 - Helseopplysninger
 - Seksuelle forhold eller seksuell orientering
- Behandlingen omfatter ikke opplysninger om straffedommer og lovovertridelser
- Personopplysningene skal ikke behandles utenfor EU/EØS-området, og ingen som befinner seg utenfor EU/EØS skal ha tilgang til personopplysningene
- De registrerte mottar informasjon på forhånd om behandlingen av personopplysningene.

Informasjon til de registrerte (utvalgene) om behandlingen må inneholde

- Den behandlingsansvarliges identitet og kontaktopplysninger
- Kontaktopplysninger til personvernombudet (hvis relevant)
- Formålet med behandlingen av personopplysningene
- Det vitenskapelige formålet (formålet med studien)
- Det lovlige grunnlaget for behandlingen av personopplysningene
- Hvilke personopplysninger som vil bli behandlet, og hvordan de samles inn, eller hvor de hentes fra
- Hvem som vil få tilgang til personopplysningene (kategorier mottakere)
- Hvor lenge personopplysningene vil bli behandlet
- Retten til å trekke samtykket tilbake og øvrige rettigheter

<https://meldeskjema.sikt.no/654248f3-936e-4995-929f-a490846905f4/vurdering>

1/2

Vedlegg 2 – Informasjon og samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet: *Hjelpetiltak i barnevernet: vurdering og tilpassing*

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut av hvordan barnevernet vurderer og tilpasser hjelpetiltak for barn. I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med dette prosjektet er å utlede mer kunnskap om hjelpetiltak i barnevernet og Informasjonen jeg innhenter fra deg vil danne grunnlaget for min masteroppgave som ferdigstilles våren 2024.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

UIT- institutt for barnevern og sosialt arbeid er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Utvalget som er gjort for dette forskningsprosjektet

Du er ønsket til å delta på dette forskningsprosjektet fordi du jobber med å gi hjelpetiltak til barn og familier i barnevernet. Jeg er ute etter din erfaring rundt å jobbe med hjelpetiltak i barnevernet og ønsker å vite mer om vurderinger og tilpasninger samt prosessen bak beslutningene om hjelpetiltak. Du er i alderen 23 til 68 år og jobber nå aktivt med hjelpetiltak i barnevernet og er en av flere fra ulike kommuner som blir spurt om å delta i dette prosjektet. Jeg ønsker å intervju mellom 6 og 10 saksbehandlere i barnevernet som jobber med hjelpetiltak og håper du kan være en av mine informanter.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du ønsker å delta innebærer det at du deltar på ett intervju som vare ca 1 time. Du vil bli stilt åpne spørsmål om tre ulike tema; tiltaksforløp, medvirkning og tverrfaglig samarbeid. Du vil få tilsendt intervjuguiden noen dager før intervjuet slik at du kan forberede deg på spørsmålene. Intervjuet vil bli tatt opp som lydopptak, og deretter transkribert. Det vil foregå på teams og det er ønskelig at dette tas opp som videoopptak til forskningsprosjektet. Dette er valgfritt, og du krysser av i samtykkeskjema dersom du samtykker til dette.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Opplysningene fra deg vil primært brukes i mitt masterprosjekt, men kan også senere benyttes som forskningsdata ved UiT. Vi behandler alle opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Personopplysninger vil bli erstattet med en kode og andre opplysninger som kan identifisere deg vil også anonymiseres slik at du ikke vil kunne bli gjenkjent i mitt prosjekt eller andre publikasjoner. Datamaterialet vil lagres på passord beskyttet pc. Det vil kun være meg og min veileder som har tilgang til informasjonen du deler i prosjektprosessen.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes når oppgaven er godkjent ca. 15.06.24. Etter prosjektslutt vil lydfilene og evt videoopptak slettes. Det vil si at dine personopplysninger og det som kan knytte deg til de anonymiserte kodene vil bli slettet. De anonymiserte opplysningene vil ikke bli slettet, men lagres slik at de kan gjenbrukes til annen forskning. Informasjonen kan gjenbrukes i annen forskning, men er anonymisert.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra UIT har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- UiT ved Anne- Berit Lorentsen – Dybdal, tlf: 48111078 eller mail: anne-berit.lorentsen@uit.no
- Vårt personvernombud: Annikken steinbakk. Tlf: 77 64 69 52 eller mail: annikken.steinbakk@uit.no

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Kjersti Brekka
Forsker/student

Anne- Berit Lorentsen - Dybdal
Veileder

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet Hjelpetiltak i barnevernet: vurdering og tilpasning, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til: (kryss av/ring rundt)

- eller
- Å delta i ett kvalitativt intervju med lydopptak
 - Å delta i ett kvalitativt intervju med lyd- og videoopptak

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3 – Intervjuguide

Intervjuguide Masterprosjekt

Saksbehandlers bakgrunn:

- Hvor stor er kommunen du jobber i?
- Hvor lenge har du jobbet i barneverntjenesten? utdyp hvor og hvor lenge.
- Hvor lenge har du jobbet med hjelpetiltak?

Tema: Tiltaksforløp

- Kan du fortelle litt om hvordan du går frem når du skal undersøke, vurdere og utforme et hjelpetiltak til et barn?
- Hvordan er det interne samarbeidet i barneverntjenesten i prosessen fra undersøkelse til tiltak?
- Hvordan opplever du sammenhengen mellom konklusjonen i undersøkelsesfasen og hva dere forslår som tiltak?
- Opplever du noen ganger at det i større grad er tilgangen til tilgjengelige tiltak som er bestemmende for utformingen av tiltak enn barnets faktiske behov?
- Hvordan er dine muligheter for å være kreativ under utforming av tiltak basert på barnets behov og ønsker?
- Hvordan følges tiltakene opp?
- Opplever du at måten dere følger tiltakene opp er tilstrekkelig?
- Hvilke vurderinger ligger til grunn for at dere avslutter ett hjelpetiltak?

Tema: Medvirkning

- Hvordan tilrettelegges det for at barnet skal få medvirke gjennom tiltaksutformingen?
- Opplever du at tilretteleggingen for medvirkning er tilstrekkelig for å gi et individuelt tilpasset hjelpetiltak til barnet?
- Hvis du kunne velge, er det noe du vil endre på med tanke på medvirkningsprosessen til barn med hensyn til utforming av hjelpetiltak?

Tema: Tverrfaglig samarbeid

- Samarbeider barneverntjenesten med andre tjenester om utforming av individuelle hjelpetiltak til barn?
- Tror du tiltaksutvikling sammen med andre tjenester kan bidra til bedre tilpassede hjelpetiltak til barn?
- Hvis du skulle se for deg et ideelt samarbeid med andre tjenester om individuelle hjelpetiltak til barn, hvordan tenker du at et slikt samarbeid burde være for at det skulle fungere?

